

Kide

Lapin
yliopiston
tiede- ja taidelehti
4 • 2014

TILAA hengittää

TEEMA

Tila ja ilma

KIINA

Aika kiinnostua

VIERAILEVA TAITEILIJA

Marja Kanervo

ANNA-LEENA MUOTKA

TEEMA Tilaa hengittää

Apua, täällä loppuu happi! Harva asia rassaa suomalaisia yliopistoja niin paljon kuin sisäilmaongelmat. Lapin yliopistossa koko taiteiden tiedekunnan uusi rakennus meni remonttiin sisäilmaongelmien vuoksi. Pienempiä ja isompia remontteja on käynnissä ympäri kampusta. Miten tässä näin kävi?

Kannen kuva: ANNA-LEENA MUOTKA

- 9 Pääkirjoitus **SAARA KOIKKALAINEN**
Homeen hinta
- 10 Ilma jota hengitämme
- 17 Kolumni **VEERA KINNUNEN**
Näkymätön vihollinen
- 18 Työtila vallan teknologiana
- 22 Monikanavaiset oppimisen tilat
- 24 Sopu tilaa antaa

POHJOISEN PUOLESTA

- 4 Jälkiä **MARKKU HEIKKILÄ** Totta toisella puolen
Sámegillii **RAUNA RAHKO-RAVANTTI**
Sámegiella – gollegiella, Saamen kieli – kultainen kieli
- 5 Mie Matti Nojonen
- 6 Aura Voiko johtaminen olla inhimillisesti tehokasta?
Luovat Läpinäkyvää designia
- 7 Arktis Raikas, raikkaampi... Barents?
Kolumni **ROSA LIKSOM** Dein pikkukylän tuhatvuotinen tie
- 8 Kiehin **OLLITIURANIEMI**
Arviot Kaamoksensävyinen Monsterimies
ja täyslaidallinen Tuiskua

Papereiden tallelokeron sijasta yliopiston muisti pitäisi nähdä asiana, joka sijaitsee nimenomaan ihmisissä, yliopistolaisissa.

KITEYTYKSET

- 30 **Taide** Pinnan alle kaivautuja
– vieraileva taiteilija Marja Kanervo
- 34 **Taideopetus** Ken taidetta opettaa, saa rajoja koettaa
- 36 **Suomi-kuva** Arktinen. Sininen. Vileä – Se on poro

VAKIOT

- 28 Tuokio
- 38 Kotisivu **Karnevalistinen nauru**
- 39 Alumni **LAILA NIKUNLASSI** Isot saappaat opetushallintoa
- 40 Huhuu? **Liikunnasta latausta pönttämiseen**
- 41 Julkaisut
- 44 Väitökset
- 46 Eskon puumerkki **PÄIVI NASKALI** Mitä puhuu mies, mitä nainen?
- 47 Lyhyet
- 54 Hiutaleita **AINI LINJAKUMPU** Yliopiston muisti

RAUNA RAHKO-RAVANTTI **tekijä**

ANNA-LEENA MUOTKA

YLIOPISTO-OPETTAJA, kasvatustieteiden tiedekunta, Lapin yliopisto

Rauna Rahko-Ravantti on yksi Sámegillii-palstalla vuorottelevista kirjoittajista.

"Sámegillii-palsta on kirjoittajalleen haastava. Pieni merkimmäärä pakottaa harkitsemaan jokaisen sanan tarkkaan.

Tässä numerossa olevan tekstini olen kirjoittanut saamen kielestä. Näkökulmani on saamen kielen yliopisto-opettajan, mutta myös saamelaisalueen ulkopuolella asuvan, saamenkielisen lapsen vanhemman. Aihe saa mielestäni yleisessä keskustelussa usein liian vähän huomiota, vaikka tiedämme, että kielen menettäminen on voinut olla monelle kipeä kokemus. Oma visioni ja toiveeni on, että saamentutkimuksen vahvistaminen Lapin yliopistossa tuo uusien tutkimustulosten myötä myös konkreettisia ratkaisuja saamelaisten arjen haasteisiin, kuten siihen miten saamelaisalueen ulkopuolella asuvat lapset saisivat saamenkielistä opetusta."

Kide

TOIMITUS

Päätoimittaja
Olli Tiuraniemi
puh. 0400 695 418
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Teeman toimitussihteeri
Marjo Laukkanen
puh. 040 484 4296
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Toimittaja
Sari Väyrynen
puh. 040 571 1960
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Ulkoasu, taitto ja kuvankäsittely
Irma Varrio
puh. 040 740 2237
etunimi.sukunimi@ulapland.fi

Valokuvat
Anna-Leena Muotka sekä Jaana Erkkilä,
Foto Airaksinen Oy, Markku Heikkilä,
Taina Ketola, Saara Koskinen, Veli Kouri, Arto Liiti,
Pekka Mustonen, Timo Peltonen, Eeva Vanhanen,
Hannu Vanhanen, Irma Varrio ja Arto Vitikka

Avustajat
Jaana Erkkilä, Markku Heikkilä, Timo Jokela,
Rita Junes, Max Juntunen, Maria Keskipoikela,
Merja Kinnunen, Saara Koikkalainen,
Rosa Liksom, Aini Linjakumpu, Veera Kinnunen,
Anna Koskimies, Päivi Naskali, Tapio Nykänen,
Raimo Pankkonen, Virve Peteri,
Rauna Rahko-Ravantti, Anne-Maria Ruonala,
Olli-Pekka Saloniemi, Perttu Sonninen,
Tapani Takalo, Hannu Vanhanen ja Risto Viitanen

Lehti ottaa sitoumukset vastaan aineistoja
mutta pidättää oikeuden muokata niitä.

Julkaisija
Lapin yliopisto/Viestintä
PL 122, 96101 ROVANIEMI

Ilmoitusvaraukset
Tarja Helala
puh. 040 528 6083
etunimi.sukunimi@ulapland.fi
Mediakortti: www.ulapland.fi/kide

Osoitteenmuutokset
tiedotus@ulapland.fi

Seuraava Lapin yliopiston Kide
ilmestyy maaliskuussa 2015.

Painos: 4500 kpl
Painopaikka: Erweko Oy, Rovaniemi 2014
ISSN 0787-0965

www.ulapland.fi/kide

Pohjoisen puolesta

Ajankohtaisia pohjoisia asioita, ilmiöitä ja ihmisiä.

ANNA-LEENA MUOTIKA

jälkiä

Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön kynästä.

Totta toisella puolen

Tietokoneella sattui seminaarissa olemaan esillä uutinen siitä, kuinka Kuolassa Venäjän saamelais-ten johtajaa yritettiin estää matkustamasta alkuperäiskansojen kokoukseen YK:n päämajaan New Yorkiin. Auton renkaita viilleltiin, matkaa häirittiin, passi yritettiin viedä.

Paljon maailmalla matkustellut venäläinen seminaarivieras kulki ohitse. Tuo uutinen ei ole totta, hän sanoi. Oikeasti tilanne oli ihan toinen. Kukaan viranomainen ei häirinnyt mitään. Saamelaisilla oli keskinäisiä riitoja. Ja ensimmäinen tieto koko asiastakin tuli Ukrainan kautta. Kuka siitä hyötyi, hän kysyi.

Hän uskoi sanoihinsa eikä sitä horjuttanut, että Moskovan kentällä oli tapahtunut samaa. Alkuperäiskansojen edustajia ei haluttu päästää Venäjältä ulos.

Totuutta, josta ei ole mitään epäilyä vastaan asettuu totuus, josta ei ole mitään epäilyä. Jäljelle jää suuri hämmennys. Uutinenhan on totta. Kuinka se voisi olla olematta muuta? Koska se ei ole totta, ja se on tosiasia, hän sanoo.

Tervetuloa nykyaikaan. Ihmiset tahtovat tietää totuuden. Mutta totuudet ovat jo jakautuneet maantieteen mukaan.

Markku Heikkilä

SÁMEGILLII

Dán spálttas čáallet olbmot, geat beroštit
sámedutkamušas, sámegielas ja sámekultuvrras.

Palstalla kirjoittavat saamentutkimuksesta,
-kielestä ja -kulttuurista kiinnostuneet henkilöt.

SÁMEGIELLA – GOLLEGIELLA

Sámegiella lea giella man min máddarat leat hállán nu guhkás go muittut reahkkájit. Sámegiella dego earátge eamiálbmotgielat, ii leat dušše gulahallanreaidu, dat lea maiddá uksa árbevieruid áddemii. Árbevirolaš eallinvuohki, kultuvrra ja giella čatnasit oktii. Sápmelaččat leat ráhčan ja ráhčet garrasit seailluhit ja ealáskahttit sámegiella. Sámegiella massán sápmelaččaide sámegiella oahppan lea mearkkašan suddanprosessu dagahan háviid savvuma.

Giella seailluheamis ja ealáskahttimis leat goittotge odda hástalusat. Otná beaivve badjel 70 % sámemánáin ássá sámiid ruovttuguovllu olggobealde. Dat oaivvilda ahte sii báhcet sámegielat bálvalusaid dego sámegielat oahpahusa haga daningo lálkkaásaheapmi ii geatnegahtte gielddaid ordnet oahpahusa sámegillii sámeguovllu olggobealde. Dát hástáge sámeservodaga, dutkiid ja institašuvnnaid gávdnat konkrehta čovdosiid sámegiella rašes dili buorideapmin.

Lohppii vel sávaldat Oahptii- Hánssa divtta mielde: Ále jaskkot eatnigiella.

Rauna Rahko-Ravantti,
universitehtaoahpaheaddji, pedagogalaš dieđagoddi

SAAMEN KIELI – KULTAINEN KIELI

Saamen kieli on kieli, jota esivanhempamme ovat puhuneet niin kauan kuin muistamme. Saamen kieli muiden alkuperäiskansakielten tapaan ei ole pelkkä kommunikoinnin väline vaan ovi perinteiden ymmärtämiseen. Perinteinen elämäntapa, kulttuuri ja kieli kietoutuvat yhteen. Saamelaiset ovat tehneet paljon töitä kielen säilymiseksi ja sen elvyttämiseksi. Saamen kielen taidon menettäneille saamelaisille kielen oppiminen on tarkoittanut sulauttamisprosessin aiheuttamien haavojen umpeutumista.

Kielen säilyminen ja elvyttäminen ovat uusien haasteiden edessä. Tänä päivänä yli 70 % saamelaislapsista asuu saamelaisten kotiseutualueen ulkopuolella. Tämä tarkoittaa sitä, että he jäävät ilman saamenkielisiä palveluja, kuten saamenkielistä opetusta, sillä lainsäädäntö ei velvoita saamelaisalueen ulkopuolisia kuntia saamenkielisen opetuksen järjestämiseen. Tämä haastaakin saamelaisyhteisön, tutkijat ja instituutiot löytämään konkreettisia ratkaisuja saamen kielen hauraan tilanteen parantamiseksi.

Loppuun vielä kirjailija, opettaja Hans-Aslak Guttormin runoa mukaileva toive: Älä hiljene äidinkieli.

Rauna Rahko-Ravantti,
yliopisto-opettaja, kasvatustieteiden tiedekunta

MATTI NOJONEN

Kiinasta on kiinnostuttava

Länsimaalaisten on korkea aika kiinnostua Kiinasta, sanoo Lapin yliopiston Kiinan yhteiskunnan ja kulttuurin tuore professori Matti Nojonen. Kiina on väkimäärältään maailman suurin valtio ja absoluuttisesti maailman toiseksi suurin talous heti Yhdysvaltain jälkeen. Kiina on myös poliittinen suurvalta ja yksi globaalin järjestyksen muutoksen dynamoista.

Konkreettisimmillaan Kiinan maailmanlaajuinen vaikutus on taloudessa. Merkitystä symboloi se, että kun kiinalainen verkkokauppayhtiö Alibaba listautui syksyllä New Yorkin pörssiin, sen listautumisanti oli 25 miljardia dollaria, mikä oli kaikkien aikojen ennätys.

Poliittisesti vielä merkittävämpiä ovat lukuisat kehityshankkeet, joita Kiina rahoittaa kolmannessa maailmassa. Kehityspankit China Exim ja CDB rahoittivat vuosina 2009–2011 enemmän projekteja kuin koko Maailmanpankki yhteensä. Länsimaissa Kiinan taloudellinen mahti näkyy erityisesti kuluttajien arjessa.

– On kymmeniä sektoreita ja tuotteita, joissa Kiinassa tuotetaan yli 80 prosenttia koko globaalista tuotantokapasiteetista. Napit ja vetoketjut, lcd-näytöt, kodinkoneet, kännykät ja niiden osat, pienet ja keskisuuret teollisuuden käyttämät sähkökoneet tulevat kiinalaisilta tehtailta, Nojonen kuvailee.

Vaikeasti ennakoitavan Kiinan kehityksestä tekee se, että samalla kun jättivaltiota on tullut taloudellinen ja poliittinen suurvalta, on kiinalainen yhteiskunta pirstaloitunut sisäلتä päin.

– Kiina on valtava heterogeeninen voima, joka hakee koko ajan uusia muotoja. Kommunisistisella puolueella on haasteita ohjata ja hallita yhteiskuntaa. Puolueen asema ei ole heikko, mutta se ei enää kykene hallitsemaan yksisuuntaisesti pirstaloituvaa arvomaailmaa, joka saa Kiinan näyttäytymään kansallisvaltion sijaan heterogeeniseltä mantereelta.

Nojonen on työskennellyt kiinalaisissa yliopistoissa muun muassa Shanghaissa ja Pekingissä. Kiinan politiikan ja talouden lisäksi hän on perehtynyt kiinalaiseen filosofiaan ja strategiseen ajatteluun sekä tietysti kiinalaisiin keittiöihin.

– Kaikki kiinalainen ruoka ei ole todellakaan hyvää! Itse pidän erityisesti tietyistä kiinalaisista keittiöistä. Talvisin hunanilainen ja sichuanilainen tulinen keittiö on todellakin kokemuksen arvoinen, shanghailaiset nytyt ja kesäkeittiö kylmine keittoineen on erinomaista, pohjois-kiinalaiset katuravintolat, joista saa mehukkaita jiaozi-nyyttejä ja kantonilainen dim-sum aamiainen – ah, tässähan tulee nälkä.

Tapio Nykänen

Voiko johtaminen olla inhimillisesti tehokasta?

Tutkija Anne Koskiniemi pitää suomalaista julkista terveydenhuoltoa henkilöstövaltaisena, tietoon ja osaamiseen perustuvana kokonaisuutena, jonka kehittäminen edellyttää inhimillistä ja tehokasta johtamista.

Koskiniemen mukaan johtamisesta ja johtajuudesta on tullut ammatti, jonka tulee kehittyä ja löytää ajalleen ominaisia näkökulmia.

– Johtajuus ei ole pelkästään yksittäisen toimialan, organisaation tai ihmisen ominaisuus. Johtajuus ilmenee todellisissa työelämätilanteissa, toimijasuhteissa ja verkostoissa. Sen tulee palvella työyhteisöjä, organisaatioita ja koko työelämää kestäväällä tavalla, Koskiniemi sanoo.

Inhimillisesti tehokas johtaminen -tutkimushankkeen ydintehtävänä on kartoittaa terveydenhuollon esimiesten kokemuksia ja tiedonhallinnan käytäntöjä.

– Inhimillisessä ulottuvuudessa korostuvat esimiesten taidot ymmärtää yksilöitä ja työyhteisöjä. Tehokkuuden näkökulmasta kyse on siitä, millä tavalla julkisen terveydenhuollon esimiehet voisivat käsitellä tietopääomaa entistä nopeammin ja tehokkaammin, Koskimies sanoo.

Tutkimushankkeen tieteellisessä vastuussa ovat Lapin yliopiston professorit Antti Syväjärvi ja Juha Perttula. Lisäksi tutkimusryhmään kuuluvat Lapin yliopistosta post doc -tutkija Hanna Vakkala ja hallintotieteen väitöstutkija Anne Koskiniemi.

Tutkimushanke on jatkoa Inhimillisesti tehokas sairaala -hankkeelle, jossa keskityttiin työn mielekkyyteen henkilöstön näkökulmasta. Tutkimusta rahoittavat Työsuojeleura ja Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan sairaanhoitopiirit.

Olli Tiuraniemi

LUOVAT

ARCTIC
DESIGN | WEEK
2015

SAARA KOSKINEN

Avajaistunnelmia 2014.

Läpinäkyvää designia

Maaillan pohjoisin muotoiluviikko Arctic Design Week toteutetaan seitsemännen kerran 16.–22.2.2015. Teemana on tällä kertaa Läpinäkyvyys – Transparency. Taiteiden tiedekunta tuottaa merkittävän osan designviikon sisällöistä.

Päänäyttely Pohjoiset aarteet on esillä koko viikon ajan taiteiden tiedekunnan gallerioissa Arktikum-talossa, missä palvelee myös designputiikki. Lisäksi viikon aikana esillä on pienempiä näyttelyitä eri puolilla kaupunkia mm. Revontuli-kauppakeskuksessa.

Yksi viikon kohokohdista koetaan lauantaina 21. helmikuuta, kun itäiset ja arktiset teemat kohtaavat taiteiden tiedekunnan Arctic Fashion Show'ssa Arktikum-talon lasiputkessa.

Viikon ohjelmaan kuuluu myös seminaareja, joista yhdessä – Muotoilijatarinoita-seminaarissa – esittäytyvät entiset muotoiluopiskelijat, nykyiset ammattilaiset. Viikolla toteutetaan myös työpajoja esimerkiksi kylmävaatetuksesta sekä Alvar Aalto -tutkijoiden kansainvälisen tapaamisen yhteydessä.

BRP on julistanut suunnittelukilpailun teollisen muotoilun opiskelijoille jo toistamiseen, ja kilpailun tulokset julkistetaan viikon aikana. Osana Kemijoki Oy:n 60-vuotisjuhlavuoden ohjelmaa toteutetaan myös designkilpailu, jossa opiskelijatiimit kehittävät palveluja Kemijokivarren kyliin.

Maria Keskipöikela

Taiteiden tiedekunnan Arctic Design Week -koordinaattori

www.arcticdesignweek.fi

[arcticdesignweek](https://www.facebook.com/arcticdesignweek)

[@Arctic_D_Week](https://twitter.com/Arctic_D_Week)

arktis Tieteestä yli rajojen.

RAIKAS, RAIKKAAMPI...
BARENTS?

Mitä tulee mieleesi, kun kuulet sanan Barents? Jos olet kiinnostunut historiasta, saatat ajatella erästä hollantilaista tutkimusmatkailijaa. Tai ehkäpä näet silmiesi edessä Barentsin alueen kartan – ainakin jos olet töissä Arktisessa keskuksessa.

Maistellaanpa sanaa hetki. Ensimmäinen haukkaus on tunkkainen: kabinetteja, virkamiehiä ja suunnitelmia, jotka eivät etene. Muutaman puraisun jälkeen maku paranee: verkostoitumista, innostusta ja naapuriapua.

Rajattuna alueena Barents on keinoekoinen, kuten suurin osa alueista. Yhtä hyvin raja voisi mennä tuon kylän tuolta puolelta tai tämän vaaran tältä puolelta. Samalla arjen vertailu neljän naapurimaan maan kesken on hyvinkin luontevaa. Mitä teillä syödään lounaaksi? Entä missä lomaillette? Muun muassa näistä aiheista kertoo *Barents Studies* -lehden yleistajuisen lisänumero.

www.barentsinfo.org/barentsstudies

Marjo Laukkanen

PEKKA MUSTONEN

ROSA
LIKSOM

Dein pikkukylän tuhatvuotinen tie

Etelä-Ranskan Alpeilla on syyskuun lopun sunnuntaina niin lämmintä, että saatamme nousta kivistä polkua ylöspäin shortseissa ja t-paita päällä. Oppaanani on Frederik, Dein pikkukylän ainoa palomies. Pysähdymme näköalapaikalle ja katselemme alhaalla vuorenrinteen auringossa lepäävää kylää. Se näyttää vaipuneen ruususen satavuotiseen sikeään uneen, jota alhaalla roikkuvat pilvet suojelevat Euroopan myrskyltä.

– Dei oli tunnettu gallien asuttama pikkukylä ennen kuin Julius Caesar valloitti nämäkin alueet. Kun olin viisivuotias, mummolani nurkilta löytyi Rooman valtakunnan aikaisen viemärlaitoksen jäänteitä. Arkeologisissa kaivauksissa putkahtelee edelleen esiin parituhatta vuotta vanhoja aarteita.

Oikealla pienen lehmuksen takana on mykkä, kuusinurkkainen puutalo, jonka jyrkällä pihalla seisoskelee kolme valkohäntäistä ponia. Frederik kertoo, että talon asukkaat pitivät vuosikymmenet taloa loma-asuntonaan, mutta nyt eläkkeelle jäätyään he muuttivat alhaalta kylästä pysyvästi vuorenrinteelle.

– Toisen maailmansodan aikaan Dei oli yksi vastarintaliikkeen keskuksista. Tiet olivat niin kapeita ja niljaisia, etäisyydet pitkiä ja asutus niin harvaa, etteivät natsit välittäneet marssia tänne.

Ohitamme viimeisen kitukasvuisen poppelin, orjantappurapensaansa ja löydämme itsemme keskeltä määkivää lammaskatrasta. Lampaat kuuluvat eläkeläispariskunnalle.

– Keväällä kuusikymmentäyhdeksän täyten viisitoista. Silloin kylään muutti Pariisista kymmenkunta hippia ja ne perustivat kommuunin kylän laidalle. Dei oli autioitumassa ja siksi talot ja tilat olivat halpoja. Viittä vuotta myöhemmin koko kylä oli täynnä kommuuneja ja hippejä.

Nousemme vielä hetken rinnettä ylöspäin ja saavumme Frederikin lapsena löytämään pieneen ja ahtaaseen luolaan. Se on edelleen hänen salaipaikkansa.

– Yhdeksänkymmentäluvulla, kun hipitkin olivat jo eläkkeellä ja kylän elinvoima alkoi hiipua, tänne muutti Marseillesista lauma vaihtoehtonuria: pilveä polttelevia patukkapäitä, jotka rakastuivat tähän maisemaan, tekevät lapsia ja elävät niukalla sosiaaliavustuksella. Minulle se sopii, sillä ilman lapsia ei ole tulevaisuutta.

Kaivamme repuistamme eväät ja levitämme ne eteemme. Istuudumme luolan suuaukolle ihailemaan maisemaa, joka auringonlaskun väreissä saa hengityksen kulkemaan tasaisen rauhallisesti ja ajatukset pysähtymään juuri siihen hetkeen.

kiehinen

Päätoimittaja veistellee peräpohojolan murhella sytykkeitä akateemisele keskustelule.

On se kulkaa kauhiaa ko lappilaisesta miehestäki on tullu uuspehemo stokkan hengetär. Se kuulema tepastellee pitkin isonkirkon katuja käsikynkkää naisen kansa ja jopa käsi käesä. Saattaapa moiskhauttaa pusunki naisen poskele keskelä katua. Patsastellee röyhäke vielä selevinpäin.

Sen verran olen sivusta pannu merkile, että uuspehemonmiehelä on kuitenkin etelheen ihokarvat pystysä väärtien varalta. Se on maine menny sen siliän tien, jos joku hirviporukasta yhyttää uuspehemon keskelä metropolia käsikäesä naisen kansa. Yllätettynä hyväksä saattaa alakaa viittilöihmän eri suunthin ja suu suoltaa solokenhan hirvipäällikkömäisiä komentoja.

Kaiken kukkuraksi jokivartinen mies on oppinu tekehmän myös ostoksia. Ennää ei kaaju hiki päästä housujen ahtasa sovituskopisa. Niin on tullu rantuksi hää, että pariki myyjää pittää olla housuja kantamasa kophin ja välisä myyjien pittää raatata, mikä mitenki soppii. Vaate-, kenkä-, ja urheilukaupoisa mies pukkee, kokkeilee, kattellee, kuuntellee, kyselee ja vaihtaa mielipiteitä. Naisriepu on jääny täsä souvisa sivustaseuraajaksi.

Hirvimiehiltä olen kuullu, että jokivartinen mies uskalltaa jo Oulunki seutuvila harrastaa käsikäesä etenemistä iliman asetta ja reppua. Reenaa Rovaniemeä varten. Se on kuulkaa heleppo olla nyyjorkisa omana ittenä, mutta kontitanterhela se on palijon vaikiampaa. Saas nähä, koska se alakaa uuspehemous näkyhmän täälä Rovaniemelä. Uusmiespehemeyelä pääsee varmhhan jo paikallishen naamakirihjanki. Uimahallisaki peihlin kattovat miehet huuahattavat tämän tästä, hui miekö se olenki, puhumattakhan naamakirijaa hipelöivistä.

Tiethen sarala uuspehemo lappilainen mies haastaa kaikki perinteiset miessapluunat. Pirtin lattiala pehmo keinahtellee lanthet notkiana. Lauantain toivotut hää tanssahtellee jos kohta millä tyylillä, köllikäs vielä nauttii siitä. Naamakirijasa jaethan kuvia leviästi, tämänönen emä tuli taas kaaettua. Lisäksi köllikäs aukoo suuta ja sieltä tullee ihan käsitettäviä lausheita. Ei tartte lähtiä ennää liiterhhein päiväkausiksi sanoja ettimhän. Eivät taija passata ennää tuulipukusapluunat tämän uusitunhen miehen hartheile.

Olli Tiuraniemi

ARVIOT

ILLUME OY

elokuva

MAX JUNTUNEN

KAAMOKSENSÄVYINEN
DOKUMENTTI
MR. LORDIN ELÄMÄSTÄ

Antti Haase: **Monsterimies**
Tuotanto Illume Oy 2014

VIERAILTUAAN LAPSUUDEN NAAPURINSA Tomi Putaansuun eli Mr. Lordin mökillä Antti Haase näki käämeet, hämähäkit ja actionhahmot täytenä jatkona Lordin lavashow'ille. Havainto, että Putaansuun on Mr. Lordi eikä vain esitä tätä, sai Haasen suostumaan dokumentin tekoon.

Elokuva seuraa sujuvasti Lordin ja hänen lähipiirinsä elämää mutta enimmäkseen tummin kaamossävyin. Vuoden 2006 Euroviisuvoiton jälkeen menestys on hiipunut hiipumistaan.

Putaansuun on suivaantunut bändin entisen jäsenen kasvojen näyttämisestä dokumentissa mutta toisaalla hän toteaa toimittajien suurennellessä asiaa. Avan eli Leena Peisan kasvot nähdäänkin vasta hänen erottuaan yhtyeestä hienona henkilökohtaisen valinnan dramaturgisena ja kinemaattisena ilmentymänä.

Lordi vetää kuitenkin edelleen valtavia yleisöjä Keski-Euroopassa. Dokumentti *Monsterimies* luo rehellisen kuvan linjansa pitävästä musiikosta, määrätietoisesta mutta reilusta yhtyeen keulahahmosta ja ikuisesta lapsesta.

PASI HAKKIO

teatteri

SARI VÄYRYNEN

TÄYSLAIDALLINEN TUISKUA

Lentävän Poron Teatteri: **Antti**
Ravintola Dorikassa
Rovaniemellä 13.11.–13.12.2014

LENTÄVÄN PORON TEATTERI on virittänyt musikaalikomediallisen oodin kaupungin omalle poptähdelle Antti Tuiskulle.

Heikki Mäkäraainen kantaa esitystä nimiosassa, vahvasti laulaen ja Tuiskun liikekielen omaksuneena. Lavalla vilahtelee karikatyyreinä niin suomalaisen popmaailman tähtiä kuin laulajan läheisiä. Näyttelijöistä etenkin Jussi Olavi Jokinen näyttää komediakykynsä vaihtaessaan roolia mm. Jorma Uotisesta Helena Ahti-Hallbergiin ja Antin isästä Cheekiin.

Vaikka esitys ei yllä tulkinnassaan juuri pintaa syvemmälle, rullaa tarina hauskuttaen eteenpäin nauruhermoja kutkuttavien hahmojen, Tuiskun hittien ja Seppo Väliksen ansiokkaan koreografian siivin.

Homeen hinta

Rakennusten kosteus- ja homevaurioiden haitalliset terveysvaikutukset on tunnettu 1990-luvulta lähtien. Sisäilmaongelma on katastrofi niin rakennuksen omistajalle, työyhteisölle kuin sairastuville työntekijöillekin. Tietoisuus asiasta onneksi lisääntyy, eikä oireilevien koululaisten vanhempia tai kirjastossa, yliopistossa tai sairaalassa hengitysvaikeuksia saavia työntekijöitä ole enää yhtä helppo vähätellä hiljaisiksi. Ongelman ratkaiseminen on kuitenkin vaikeaa sen laajuuden takia: Eduskunnan tarkastusvaliokunnan raportti (2012) arvioi, että merkittävästi vaurioituneissa kouluissa, päiväkodeissa, hoitolaitoksissa ja toimistoissa oleskelee päivittäin 235 000–361 000 henkeä.

Pahimmillaan yksilön homealtistus alkaa jo synnytyksosastolla, josta lapsi aikanaan siirtyy ilmanvaihdoltaan kehnoon päiväkotiin, hengittää mineraalivillakuituja ja 1970-luvulla rakennetussa koulussa ja jatkaa opintoja kosteusvaurioituneessa oppilaitoksessa. Tällä polulla on hintansa: päänsäryt, hengitystieinfektiot, kutinat, nivelkivut ja muut vaikeasti diagnosoitavat oireet rasittavat arkea ja aiheuttavat pahimmillaan pysyviä, koko elämän kestäviä vaikutuksia.

Sisäilmaongelmat ovat tulleet osaksi monen, usein julkisen sektorin työpaikan arkea. Tilanne vaikuttaa paitsi työntekijöiden terveyteen, myös siihen tapaan, missä ja kuinka työtä tehdään. Kerran altistunut on sitä yleensä aina, joten perusteellisten korjausten jälkeenkään kaikki eivät enää voi palata entiseen työtilaansa. Yksittäiset työntekijät joutuvat miettimään oman terveytensä varjelemista: tutkija väistää yliopistolta kotiin, kotitalousopettaja pitää lukuvuoden viimeiset tunnit ulkona ja lastentarhanopettaja järjestää lapsille retkiä homeettomiin tiloihin.

Sisäilmaongelmien terveysvaikutuksia on tutkittu laajasti, mutta yhteiskuntatieteellinen ymmärrys vaurioituneiden työpaikkojen arjen käytännöistä puuttuu. Tähän tematiikkaan pureutuu Lapin yliopiston yhteiskuntatie-

IRMA VARRIO

teiden tiedekunnan Home, tila ja valta -tutkimuskokonaisuus, jota vetää professori Merja Kinnunen. Lähtökohtana on, että työpaikkojen sisäilma ei ole vaan lääketieteellinen tai rakennustekninen kysymys, vaan myös työpaikoilla käytävien valtakamppailujen ja neuvottelujen kohde.

Julkisissa tiloissa sairastuvien lasten ja aikuisten hoito ja menetetty työaika on veronmaksajille kallista. Kustannustehokasta olisi siis hoitaa vaurioituneet rakennukset kerralla kuntoon. Päättäjät ja virkamiehet ovat kuitenkin hankalassa asemassa, sillä pelkästään huonokuntoisten koulujen peruskorjauksen on arvioitu maksavan 12 miljardia euroa (Senaattikiinteistöjen selvitys Remontti Oy:stä, 7/2014). Rovaniemellä ongelma on tällä hetkellä akuutein Ounasjoen koululla Sinetässä, jossa vanhempien ja opettajien huoli on sydäntäsärkevää. Myös moneen kertaan remontoitussa Vaaranlammen koulussa oireillaan taas. Viime vuosikymmenten rakentamisen kehnosta laadusta kertoo myös Syväsenvaaran koulu, joka 31 vuoden iässä on vaurioitunut niin pahoin, että vaadittavan korjauksen on arvioitu maksavan jopa 7,8 miljoonaa euroa.

Kuntien resurssit rahoittaa tilojen korjauksia ovat rajalliset, joten valtiovarainministeri Antti Rinteen esitys homekoulujen korjauksia rahoittavasta Remontti Oy:stä on tervetullut avaus. Takavuosina sisäilmasta oirehtivat jätettiin yksin ja ongelmat lakaistiin märän betonin päälle liimatun muovimaton alle. Toivottavasti nyt siirrymme aikaan, jolloin nopeiden säästöjen sijaan rakentamisen laatuun panostetaan ja rakennusten huoltokirjoihin kirjatut korjaukset tehdään ajoissa.

jota ILMA hengitämme

Julkisten rakennusten sisäilmaongelmat ovat jatkuvasti otsikoissa. Millaista ilmaa yliopistoissa hengitetään?

esitkö, että lähes jokaisessa suomalaisessa yliopistossa on tila, rakennus tai useampia, jossa on ollut jonkinlainen sisäilmaongelma? Paitsi että ei ole ollut. Tähän kahtiajakoon törmää, kun yrittää selvittää yliopistorakennusten tilannetta.

Kysymys näyttää yksinkertaiselta: kuinka paljon yliopistoissa on sisäilmaongelmia? Vastaus kuitenkin riippuu siitä, keneltä kysyy ja miten sisäilmaongelma määritellään. Kahtiajako toistuu niin asiantuntijapuheessa kuin kahvipöytäkeskusteluissakin: toisten mielestä ongelmia paisutellaan, kun taas toisista ongelmien laajuutta ei olla valmiita myöntämään.

Varmaa on, että sisäilmaongelmissa on huono kaiku. Niin huono, että jo pelkkä epäily – jota ei ole tutkittu – johtaa pahimmillaan koko rakennuksen leimaamiseen. Varmaan on sekin, että useissa yliopistoissa on epäilyjen takia tutkittu niin rakennuksia kuin ihmisiä ja päädytty korjauksiin. Moni meistä tekee töitä tai opiskelee parhailaankin remontin keskellä tai väistötiloissa.

Lapin yliopistossa on tällä hetkellä korjauksen alla noin neljäsosa tiloista. Taiteiden tiedekunnan uusi rakennus – F-siipi – valmistui vuonna 2006, ja vuonna 2011 sieltä muutettiin väistötiloihin. Lattianpinnoitteiden ja betonin välissä oleva liima oli alkanut hajota liiallisen kosteu-

den takia. Hajoamisesta syntyi heksanolia, joka suurina pitoisuuksina aiheuttaa ihmisille haittaa. Tutkimuksissa huomattiin myös, että rakennuksen ilmanvaihto oli suunniteltu ja rakennettu huonosti. Tämä oli erityisen haitallista tiloissa, joissa käsitellään paljon erilaisia liuottimia, kuten maaleja.

Massiivinen korjausurakka valmistuu ensi vuonna ja paluumuutto alkaa. Se koskee henkilökunnan lisäksi noin tuhatta opiskelijaa, jotka nyt opiskelevat väliaikaisilla kampuksilla.

”Ongelmat ovat pienentyneet selvästi”

Yliopistouudistuksen yhteydessä Suomeen perustettiin kolme yhtiötä, jotka huolehtivat yliopistojen kiinteistöistä. Suomen yliopistokiinteistöt Oy eli SYK huolehtii noin 400 kiinteöstä, jotka sijaitsevat pääkaupunkiseudun ulkopuolella. Tähän joukkoon kuuluvat myös Lapin yliopiston tilat.

SYK:n toimitusjohtaja Mauno Sieväsén mukaan sisäilmaongelmat ovat pienentyneet selvästi sen jälkeen, kun kiinteistöt viisi vuotta sitten siirtyivät heille.

– Tällä hetkellä sisäilmasyiden takia poissa käytöstä on vain noin yksi prosentti vuokrattavasta kokonaispinta-alasta. Korjausten alla on noin kolme prosenttia, joten odotamme ongelman poistuvan jopa kokonaan lähivuo-

sien aikana.

Sievänen kertoo, että luvut ovat puolittuneet korjausten ansiosta. SYK:n kiinteistöissä on tällä hetkellä meneillään kaksi isompaa sisäilmaan liittyvää korjaushanketta. Toinen koskee juuri Lapin yliopiston F-siipeä ja toinen Jyväskylän yliopiston päärakennusta, joka on Alvar Aallon suunnittelema ja joka tunnetaan jatkuvista remonteista.

SYK remontoii rakennuksiaan ahkerasti. Korjausten määrä on ollut jopa kolminkertainen vertailutasoon nähden.

– Normaaliin tilanteeseen uskomme pääsevämme parin vuoden päästä. On tärkeätä huomata, että korjausohjelma ei johdu sisäilmaongelmasta vaan tilamuutoksista ja normaalista rakennusten kunnossapitotoimista.

Sieväsen mielestä sisäilmaongelmista puhutaan julkisesti tavalla, joka lietsoo pelkoja ja ennakkoluuloja. Ennen sanottiin, että rakennuksesta löytyi kosteusvaurio ja se korjattiin. Nyt puhutaan sisäilmaongelmasta ja kaikki henkilökunnan sairaudet laitetaan sen piikkiin. Sieväsen mukaan rakennusta saatetaan syyttää myös oireista, jotka aiheuttaa esimerkiksi pöly tai työpaikan huono ilmapiiri.

Elämää tulehduskierteessä

Ennen kuin jatkan, minun täytyy myöntää jotakin: aihe koskettaa läheltä. Palasin äitiyslomalta töihin yli 3,5 vuotta

sitten tekemään tiedottajan sijaisuutta Arktiseen keskukseseen. Aloitin työt maaliskuussa ja kesäloman jälkeen aloin oireilla. Olin flunssakierteessä ja kipeänä silloinkin, kun lapset olivat terveitä. Silmäluomistani kesi iho ja sain peräjälkeen poskiontelo- ja keuhkoputkentulehduksia.

Viihdyin työpaikassani mainiosti ja nautin työkaverien seurasta. Vastahakoisesti aloin uskoa, että sairasteluni voisi liittyä sisäilmaan. Minulla oli tuuria. En ollut ensimmäinen työpaikalla sairastunut, ja esimieheni suhtautuivat oireisiini vakavasti. Yliopisto oli jo aiemmin vuokrannut naapuritalosta työhuoneita niille, joille lääkäri suositteli toista työtilaa.

Hengitystie- ja silmäoireeni poistuivat työtilan vaihdon myötä. Kun sijaistamani työkaveri palasi vanhaan työhuoneeseensa, myös hänellä jatkui kuukausien poskiontelo- ja silmätulehduskierre, joka ei parantunut lääkkeillä. Etätöissä sairastelu loppui, ja hänkin sai uuden työhuoneen naapurista.

Saman talon kaikki tilat eivät ole samanlaisia ja eri ihmiset reagoivat sisäilmaongelmiin eri tavalla. Minullakin on useita kollegoja, jota ovat työskennelleet samoissa tiloissa toistakymmentä vuotta ilman oireilua.

Miksi sitten osa oireilee ja osa ei? Tutkimusprofessori ja mikrobiologi Mirja Salkinoja-Salonen vastaa kysymykseen muistuttamalla, että influenssaepidemoissakin yleensä

vain pieni osa – yleensä alle kymmenen prosenttia – altistuneista sairastuu. Tupakan tai asbestin kohdalla osuus on vielä pienempi. Vaikka syy- ja seuraussuhteita on yleensä mahdollon osoittaa tyhjentävästi, kukaan ei enää kyseenalaista vaikkapa tupakan haittavaikutuksia.

Viime vuonna Arktisen instituuttirakennuksen tiloja korjattiin kuntotutkimusten jälkeen muun muassa ulkoiseiniä tiivistämällä. Korjaustöiden jälkeen tehtiin tiloissa yhä työskenteleville oirekysely, jonka perusteella tilat vastaavat normaalia toimistotilaa. Sisäilmatilannetta ja oireiden esiintymistä seurataan jatkossakin.

Tilan ja terveyden yhteys

Usein sisäilmaongelmista syytetään homeita, mutta syitä voi olla monia. Salkinoja-Salosen mukaan sisäilman haitalliset aineet voivat olla mikrobien tuottamia aineita tai rakennuksen sisältämiä kemikaaleja. Mikrobeja on maailma täynnä, mutta Salkinoja-Salosen mukaan terveyshaittaa aiheuttavat mikrobit ovat luonnossa harvinaisia. Jos haitallisia mikrobeja on rakennuksen sisätiloissa haitaksi asti, syitä pitää etsiä rakennuksen olosuhteista.

Salkinoja-Salosen mukaan ongelmana on usein se, että rakennusta tutkittaessa mitataan väärä asioita – sellaisia, joita on helppo mitata. Tutkijat ovat kehittäneet muitakin mittareita, mutta viranomaiset eivät ole ottaneet nii-

tä käyttöön.

– Sosiaali- ja terveysministeriön ohjeen mukaan tehtyjä pesäkemittauksia käytetään terveyshaittojen arviointiin, vaikka ohjeissakin todetaan, että ne koskevat rakennuksen teknisen kunnan arviointia eikä niiden perusteella voi tehdä johtopäätöksiä terveyshaitoista, Salkinoja-Salonen sanoo.

Mikrobiologin näkökulmasta tilanne on käsittämätön: terveyshaittoja ”poistetaan” kieltämällä käyttämästä menetelmiä niiden arviointiin. Salkinoja-Salonen toivoo, että ministeriö tutustuisi mittareihin, joita on kehitetty Helsingin yliopistossa, Aalto yliopistossa ja Turun yliopistossa, ja sallisi niiden käytön.

– Siten kertyisi tietoa niiden käyttökelpoisuudesta kenttäoloissa.

Oirekyselyjen sokeat pisteet

Mitä siis nykytilanteessa jää jäljelle, kun arvioidaan rakennuksen vaikutuksia terveyteen?

– Koettu terveys on ryhmätasolla hyvä mittari, koska tiedämme, kuinka paljon eri sairauksia keskimäärin esiintyy, sanoo työterveyshuollon ja työlääkietieteen professori Tuula Putus Turun yliopistosta.

Vaurioituneessa rakennuksessa työskentelevä saattaa oireilla monin tavoin. Alussa olo helpottuu, kun on poissa

työpaikalta, esimerkiksi viikonloppuisin ja lomilla.

– Kun aikaa kuluu, oireet voivat kroonistua ja yhteys rakennukseen katoaa. Työntekijä ei enää toivukaan muualla.

Oireista voi tulla pysyviä terveyshaittoja. Putuksen mukaan kroonistumista ei huomioida kaikissa oirekyselyissä. Joissakin kyselyissä vastaukset jopa rajataan pois, jos oireet vaivaavat työpaikan ulkopuolella. Kyselyissä ei myöskään aina huomioida vuodenaikojen vaihtelua tai rakennuksessa vietettyä aikaa.

– Tuloksia pitäisi aina verrata sellaisiin samaa työtä tekeviin ja samanikäisiin vastaajiin, jotka työskentelevät terveeksi todetussa rakennuksessa. Aika usein vertailuaineisto tehdään yhdistämällä kaikkien oirekyselyjen tulokset, jolloin mukana on myös vaurioituneissa rakennuksissa työskentelevät.

Väärissä paikoissa ei saa säästää

Suomen yliopistokiinteistöt Oy on kehittänyt oman sisäilmaprosessinsa yhdessä Työterveyslaitoksen kanssa.

– Sisäilmaongelmaa selvitetessä on aivan ratkaisevaa, että selvitysprosessi tehdään ammattitaitoisesti. Väärin toteutettuna se voi johtaa tutkimusten epäonnistumiseen ja organisaation henkiseen pahoinvointiin, Sievänen sanoo.

Sieväsen mukaan sisäilmaongelmista syytetään usein rakennusta, vaikka ongelma olisi muualla. On tärkeää,

Haaste viestinnälle

Kun taiteiden tiedekunta joutui lähtemään uusista tiloistaan evakkoon, ensimmäiset reaktiot olivat tyytymättömyyksiä. Yliopistoon perustettiin sisäilmatyöryhmä – nykyiseltä nimeltään sisäympäristön ohjausryhmä – jonka tehtäviin kuuluu tiedonkulun helpottaminen eri toimijoiden välillä sekä tiedottaminen henkilökunnalle ja opiskelijoille.

– Viestinnän merkitystä ovat korostaneet erityisesti Lapin yliopiston ylioppilaskunta, Ylioppilaiden terveydenhuoltosäätiö ja Työterveyshuolto, kertoo viestintäpäällikkö Olli Tiuraniemi.

Viestintäpalvelut kokosi tilojen kuntoa koskevat asiat yhdeksi kokonaisuudeksi yliopiston verkkosivuille. Siellä julkaistaan muun muassa uutisia sekä tutkimus- ja työmaaportteja. Lisäksi opiskelijoille ja henkilökunnalle on järjestetty työmaakierroksia ja infotilaisuuksia.

Tiuraniemi arvioi, että sisäinen viestintä on kokonaisuutena onnistunut hyvin. Käytännön toimista on helppo tiedottaa, mutta vaikeampaa on kertoa, miten rakennuksessa havaitut puutteet vaikuttavat ihmisiin. Tulokset voivat olla moniselitteisiä ja asiantuntijapuheen yleistajuistaminen on vaikeaa.

– Suhteessa mediaan olemme olleet perässä juoksijoita.

Taiteiden tiedekunnan paluumuutto on suuri haaste myös viestinnälle. Viestintäpalvelut aloittaakin ensi vuoden alussa Työsuojelurahaston rahoituksella hankkeen, jonka tavoitteena on varmistaa paluumuuttoon liittyvän viestinnän onnistuminen ja tukea toimintojen käynnistämistä korjatussa talossa. Samalla kehitetään yleistä mallia sisäilmaongelman kiinteistön viestintään.

että rakennusta käytetään oikein ja se pidetään siistinä ja hajusteettomana. Väärissä paikoissa – kuten ilmanvaihdossa ja lämmityksessä – ei saa säästää.

Tällä hetkellä korjataan paljon 1960- ja 70-luvuilla tehtyjä rakennusvirheitä. Laadunvalvontajärjestelmät ovat kehittyneet huomasti, mutta Sieväsen mielestä ongelmia ei ratkota tiukemmalla kontrollilla.

– Laatu syntyy ammattitaidosta, ei valvonnasta.

Nykyinen yliopistokiinteistöjen omistusmalli on hänen mukaansa toimiva.

– Kun kiinteistöt ovat ammattimaisessa omistuksessa, jonka keskeinen tehtävä on niiden arvon ja kunnon säilyttäminen, ei päästä säästämään väärässä paikassa. Muutenhan yhtiö sahaisi omaa oksaansa.

Ei vain suomalainen ilmiö

Mitä tämä kaikki tarkoittaa? Liioitellaanko sisäilmaongelmaa? Päinvastoin, sanoo Tuula Putus.

– Ongelmaa vähätellään aktiivisesti, koska se on liian suuri.

Putus on perehtynyt sisäilmaan liittyviin terveyshaittoihin jo 25 vuoden ajan. Yhden yleisen harhaluulon hän haluaa oikaista.

– Kyseessä ei ole vain suomalainen ilmiö, vaan esimerkiksi homeiden aiheuttamia terveyshaittoja tutkitaan monissa maissa.

Putuksen mukaan sisäilmaongelmat aiheuttavat inhimillisiä tragedioita ja valtavia kustannuksia yhteiskunnalle. Hän kysyy, haluammeko oikeasti ratkaista ongelmat vai vaihtaa ne.

– Ongelmia on tutkittu niin paljon, että tiedämme, mitä ne aiheuttavat ihmisten terveydelle. Ensin sanottiin, ettei ole tietoa. Nyt on tietoa, mutta se ei riitä, koska asenteet ovat vinossa. Säästäisimme, jos tekisimme oikeita ratkaisuja rakentamisessa ja rakennusten ylläpidossa. Korjaava työ on aina kalliimpaa kuin ongelmien ennaltaehkäisy.

Leimaamisesta kohti avoimuutta

Maallikkona on vaikea arvioida, kuinka laaja sisäilmaongelma lopulta onkaan. Jokainen tapaus on kuitenkin liikaa.

Usein sisäilmaongelmaa pidetään tietyn työyhteisön tai rakennuksen ongelmana. Samalla siitä tehdään imagoongelma. Niin ei tarvitsisi olla.

Leimaaminen hiljentää avoimen keskustelun. Seurauksena on sekä ongelmien hyssyttelyä että paisuttelua. Tärkeintä olisi varmistaa, ettei tulevaisuudessa uusia samoja virheitä, joita sisäilmaongelmaisten rakennusten suunnittelussa, rakentamisessa tai ylläpidossa on tehty. Myös uusia tutkimusmenetelmiä pitää kehittää ja ottaa käyttöön, jotta ongelmakohdat löydetään ja pystytään korjaamaan. ●

Näkymätön vihollinen

Tuttavani muutti uuteen asuntoon. Se oli täydellinen loft-asunto täynnä valkoista pintaa ja avaruutta. Vain pieni yksityiskohta vaivasi meitä: asumatomana olleen rakennuksen ilma oli raskasta ja seisovaa. Tiesimme kaikki ääneen lausumattoman kysymyksen: ”Onkohan tämä talo ihan terve?”

Huomioni kiinnittyy sanavalintaani. Olemmeko alkaneet huolehtia ja puhua rakennuksista kuin ihmisistä? Rakennuksetkin siis sairastavat. Onko diagnoosina homeongelma, sienitulehdus vai kaasuvaivat? Olemme oppineet kulkemaan sieraimet herkkinä, suhtautumaan epäilyksellä tunkkaiseen tuoksuun tai kemikaalien hajuihin. Sisäilmasta on tullut epäluotettava, näkymätön asuinkumppanimme, joka saattaa hetkessä muuttua ystävästä viholliseksi.

Sisäilmaongelma sanana on toki uusi, mutta kodin kulttuurihistoriaan perehtyminen paljastaa, että epäterveellinen sisäilma on näkymättömänä vihollisena yhtä vanha kuin koko nykykäsityksemme kodista. Anakronismin uhalla ja vastoin parempaa tietoa leikittelen hiukan ajatuksella ja vertaan nykyisiä ja sadan vuoden takaisia sisäilmakeskusteluja toisiinsa. Sillä toki se, mitä kulloinkin ymmärrämme sisäilmalla ja sen ongelmina ja millä tavoin niitä vastaan taistelemme, on ajassa muuttuvaa.

Sata vuotta sitten rakennettiin parempaa kansakuntaa parantamalla asuinolosuhteita. Maaseudun sairastuttavat savupirtit ja kaupunkien tunkkaiset työväenasunnott haluttiin korvata tervehdyttävillä kodeilla. Terveellisessä, puhtaassa kodissa kasvatettiin terveitä, puhtaita kansalaisia. Eurooppalaista kansakunnan rakennusprojektia on Ruotsissa verrattu suorastaan jättimäiseksi ilmanvaihtohankkeeksi, sillä terveellisten kotien tärkeimmät ainekset

olivat vapaasti kiertävä ilma ja auringonvalo.

Vaikka käsitys ihmissilmälle näkymättömistä bakteereista sairauksien lähteenä oli vakiintunut jo 1800-luvun lopulla, arkinen keino niiden poistamiseen oli havaittavissa olevien oireiden – löyhkäävän ilman ja lian – poistaminen. Näkymätöntä vihollista vastaan taisteltiin kotien touhukkaalla tuuletuksella, tamppauksella ja puunauksella. Keuhkotautipotilaat ja vauvat ottivat päiväunensa raikkaassa, puhdistavassa ulkoilmassa.

Sata vuotta sitten sisäilmaa puhdistamalla taisteltiin varsinkin tappavaa tuberkuloosibakteeria vastaan. Tämän päivän sisäilmaongelmien aiheuttajiin lasketaan moninaiset ainekset melusta kemikaaleihin ja homeitiöihin, mutta pahimmillaan nekin aiheuttavat astmaa, uuden ajan keuhkotautivitsaustamme.

Jos sata vuotta sitten talot ja niiden asukkaat pidettiin terveisinä päästämällä ulkoilma vapaasti kiertämään ja läpäisemään talon, tänään lääke on täysin vastakkainen. Ilman pitää tietysti vaihtua ja kiertää, mutta hallitusti. Koneellinen ilmastointi huolehtii sopivasta lämpötilasta ja tuottaa hengitettäväksemme suodatettua, tasalaatuista ilmaa. Rakennuksen seinissä ei saa olla vuotokohtia. Ulkoilmasta on tullut uhka suitsitulle sisäilmalle.

Raivokas puunaus ja tamppaus eivät enää riitä sisäilman puhdistamiseksi. Olemme joutuneet kierteeseen, jossa jouduimme tukeutumaan yhä uudenlaisiin asiantuntijoihin, mittareihin, kokeisiin, koiriin, puhdistimiin ja kostuttimiin pitääksemme itsemme ja rakennuksemme terveisinä.

Ihanan loftin sisäilmaongelma hoitui käynnistämällä koneellinen ilmastointi ja puhdistamalla tuuletusventtiilit. Valitettavan usein ongelmat ovat vaikeammin ratkaistavia.

TYÖTILA

vallan teknologiana

MERJA KINNUNEN & VIRVE PETERI

Työpaikka tilana muodostaa
hierarkkisen järjestyksen,
jossa jokaisella on
oma paikkansa.

KUVAT Arto Liiti & Anna-Leena Muotka

Yliopistotyö on luonteeltaan joko liikkuva tai paikallaan pysyvää. Se voi olla organisoitu pieniin tai isoihin yksikköihin, hajautettua tai keskitettyä ja tapahtua omis- sa tai yhteisissä tiloissa. Osa esimerkiksi toimistotyöntekijöistä, kirjastotyöntekijöistä tai keittiöhenkilökunnasta on sidottu yhteen työtilaan, kun taas tutkijat voivat usein suhteellisen vapaasti valita missä työtään tekevät. Työtilojen mahdollistamat ihmisten kulkureitit, tekemisen tavat ja vuorovaikutuksen muodot muodostuvat helposti itsestäänselvyyksiksi, joiden merkitys näkyy vasta sitten, kun arjen ruutiinit rikkoutuvat.

Työtilan voikin ymmärtää modernin vallan teknologiana, joka mahdollistaa paikallaan pysymisen tai liikkumisen, yksin tai yhdessä toimimisen sekä toimintojen ja yksilöiden järjestykseen laittamisen. Kuten Michel Foucault on tiivistänyt: ”Mielestäni on jossain mielessä mielivaltaista yrittää erottaa toisistaan ihmisten toiminnan vaikutus, sosiaalisten suhteiden käytäntö ja se tilallinen järjestely, jossa he toimivat. Jos ne erotetaan, ne tulevat mahdottomiksi ymmärtää. Ne voidaan ymmärtää vain toistensa kautta.”

Näkyvä hierarkia

Yliopistojen arkkitehtorisissa ratkaisuis- sa on tunnistettavissa teollisuusyhteiskun- nan vallan muotokieli. Tämä muotokie- li suosii tehdassaleja, sairaaloita, kouluja, vankiloita, kasarmeja ja konttoreita, joissa kuri, järjestys ja valvonta toteutuu sijoit- tamalla ihmiset riveihin, osastoihin, sa- leihin ja selleihin. Työpaikka tilana muo- dostaa itsessään hierarkkisen järjestyksen, jossa jokaisella on oma paikkansa, joka liittyy kunkin työnjaolliseen asemaan. Yliopistojen tiloissa tästä modernin val- lan muotokielestä muistuttaa luentosalit, riveittäin järjestetyt työhuoneet, kerrok- sittain organisoidut osastot, eri siipiin ero-

tetut tiedekunnat ja yksiköt sekä yläker- roksiin erotettu ylin johtaminen.

Teollisuusyhteiskunnan vallan teknolo- gia järjestää tilan ylhäällä–alhaalla-suun- nassa siten, että mitä ylempänä hierarki- assa toiminto on, sitä korkeammalla tilat yleensä sijaitsevat. Tämä toistaa ajatus- muotoa, jossa suorittava ja suunnitteleva työ, ruumiillinen ja henkinen työ, käsi ja pää erotetaan toisistaan. Sosiaalisen toi- minnan hierarkista järjestystä on tapana myös korostaa ja alleviivata kalustuksilla, käytetyillä väreillä ja tilojen koolla.

Näkymätön hierarkia

Jälkiteollisessa yhteiskunnassa työn kont- rolli ei edellytä valvovan katseen mahdol- listavaa tilaa, vaan valvonta toteutuu yhä enemmän tietojärjestelmien ja rekistereiden tiloissa ja siten, että työntekijät kont- rolloivat ja valvovat itse itseään. Uusien toimistojen visioissa standardit työpöydät ja -pisteet, kokoukset, omat työhuoneet ja funktionaaliset kalusteet edustavat esteitä, raja-aitoja ja sulkemisia. Perinteinen työ- huone edustaa suljettua koppia, kun taas uusi avoin toimisto edustaa esteettömyyt- tä, raja-aidattomuutta ja läpinäkyvyyttä. Uusien visioiden toimistot näyttäytyvät paikkoina, joissa ei vallitse työnjakoa eikä työntekijäryhmien välisiä hierarkkisia ero- ja. Näissä visioissa myös ergonomiset ky- symykset ovat yhteisinä asioina menneyt- tä maailmaa, sillä lähtökohtana on, että jokainen on itse vastuussa omista liike- radoistaan.

Uusien toimistojen näennäishierarkiat- tomat ja kepeät visiot auttavat kysymään, miten tilat muovaavat työtä ja työntekijää. Millaisen työn ja työntekijän ne mahdol- listavat tai rajaavat ulkopuolelleen? Nais- ten perinteinen toimistotyö, jota edelleen tehdään joka puolella maailmaa, vaatii usein keskittymistä ja kommunikointia muita työntekijöitä, asiakkaita tai potilai- ta suojaten. Tämä työ – kuten opettajan ja

tutkijankaan työ – ei taivu helposti mobiileiksi kohtaamisiksi, vaan se vaatii ihan tavallisen työpöydän, tuolin, tietokoneen, ääniltä suojaavat seinät ja työrauhan.

Miksi omista työhuoneista on tullut yhtäkkiä vanhanaikaisia? Yksi vastaus voi löytyä talouden määrittelyvallasta: yhteisaulat ja työpisteettömät avokonttorit ovat halvempia kuin yksittäiset huoneet. Kuka enää maksaa ”kammiossaan työtä tekevän tutkijan” työtilan? Useissa yliopistoissa ollaan tilanteessa, jossa määraikaiset ja hierarkioiden alimmissa asemissa olevat tutkijat, kuten apurahatutkijat ja jatko-opiskelijat, joutuvat käymään kamppailuja oikeudestaan työtilaan. Työtila ei merkitse ”vain” työpöytää, vaan se mahdollistaa työyhteisön jäsenyyden tai ulossulkemisen.

Tilojen voima

Uusien tilojen ja teknologioiden kehittäjät pyrkivät usein tuottamaan sovelluksia, jotka ylittävät tilan ja paikan rajoitteet, kysymättä, mitä tila itsessään tarjoaa ja miten työ ja tilat muotoilevat vastavuoroisesti toisiaan. Tilan ymmärtäminen teknologiana mahdollistaa sen näkemisen, miten tila luo asioita, synnyttää tiettyjä käytäntöjä ja luo mahdollisuuksia ajatella tai toimia. Sen sijaan, että tilat lasketaan kustannuseräksi, ne voitaisiin ymmärtää resurssina, jotka ovat materiaallinen realiteetti myös uusien teknologioiden ja sovellusten suunniteltaessa. Tilat ovat työvälineitä ja kanssatoimijana.

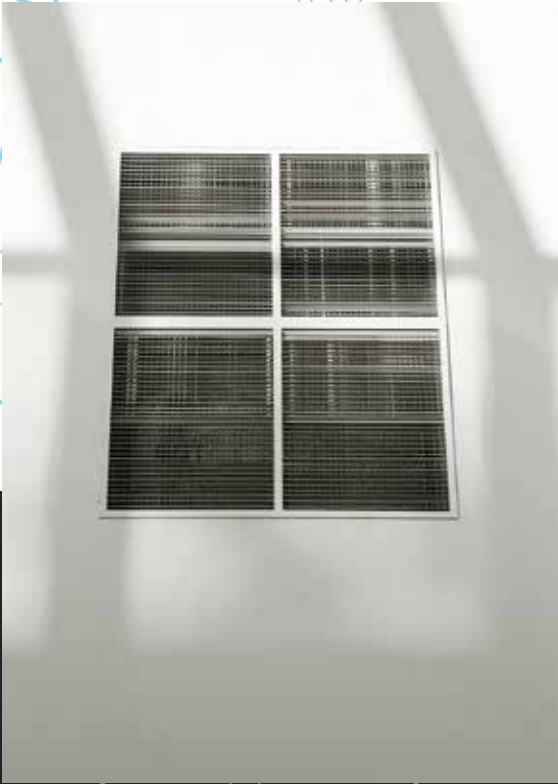
Paradoksaalisesti ihmisten terveyttä vaurioittavat sisäilmaongelmat pakottavat näkemään, mikä merkitys työtilalla on työlle ja työntekijälle. Sisäilmaongelmat tuovat paitsi esiin, millä tiedolla ja keillä toimijoilla on valtaa päättää tiloista, ne myös tuovat näkyviin sen, miten tilaratkaisut osallistuvat ihmisten toiminnan ja ymmärryksen rakentamiseen. Esimerkiksi sisäilmaremontin myötä Lapin yliopis-

ton yhteiskuntatieteiden siivessä yhdistettiin kaksi kahvihuonetta yhdeksi kahvihuoneeksi. Asia ei ole vähäpätöinen, sillä monesti juuri kahvihuoneisiin, kopiohuoneisiin ja ihmisten kulkureitteihin sisältyy suunnaton määrä kulttuurista muistia ja yrityksiä luoda yhteistä ymmärrystä siihen, miten ja miksi työtä tehdään.

Tutkimusten perusteella työyhteisön tieto siirtyy parhaiten juuri epävirallisissa tapaamisissa ja kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa. Tällaiset heikot siteet ovat Granovetterin mukaan luottamuksen rakentumisen, informaation kulun ja innovaatioiden syntymisen suhteen tärkeämpiä kuin vahvat siteet. Fyysisten tilojen merkitys luottamuksen ja vastavuoroisen vastuun mahdollistajina sekä arjen käytäntöjen helpottajana korostuu entisestään virtuaalisen vuorovaikutuksen lisääntyessä.

Tutkitusti työtiloissa viihtymiseen vaikuttaa se, miten työntekijöiden näkemyksiä kuunnellaan työtiloja suunniteltaessa ja sopivatko työtilat työtehtäviin. Niinpä työtiloja suunnittelevien täytyisi kommunikoida ajatuksiaan työntekijöille sekä pyrkiä ymmärtämään kyseisissä tiloissa tehtävää työtä. Näillä kaikilla on yhteys paitsi viihtymiseen, niin myös työn mielekkääksi kokemiseen ja tehokkuuteen. Täten uudet tilakonseptit, jotka esitellään työntekijöille organisaation yläportaalta alaspäin tai konsulttivetoisesti ulkopuolelta sisäpuolelle, eivät ole mitenkään itsensänselvästi tehokkuutta lisääviä. ●

Merja Kinnunen on sosiologian professori Lapin yliopistossa. Virve Peteri on tutkijatohtori Tampereen yliopistossa.

Monikanavaiset oppimisen tilat

TEKSTI Timo Jokela | KUVITUS Olli-Pekka Saloniemi

Taiteiden tiedekunnassa on käynnistetty arktisen muotoilun ja taiteen osaamiskeskuksen selvityshanke, jonka tavoitteena on luoda perusta tiedekunnan ajanmukaiselle tutkimus- ja oppimisympäristölle. Yleensä oppimisympäristöllä tarkoitetaan oppimiseen liittyvää fyysisen ympäristön, psyykkisten tekijöiden ja sosiaalisten suhteiden kokonaisuutta. Yliopistossa oppimisympäristöt ovat myös tutkimusympäristöjä. Tilat ja laitteet eivät ole vain tiedon saatavuutta ja välittämistä varten vaan ensisijaisesti tiedon tuottamista varten. Opiskelija ei

ole tiedon vastaanottoja, vaan koulutuksen tehtävä on saattaa opiskelijat oppimaan tiedon tuottamista.

Oppimisympäristö käsittää myös oppimisessa ja opetuksessa käytetyt pedagogiset menetelmät. Tiedon tuottamista korostava oppimiskäsitys on luonut useita erilaisia opetuksen malleja, kuten ongelmalähtöisen oppimisen, projektioppimisen ja tutkivan oppimisen. Nykyisen oppimiskäsityksen mukaiset oppimisen tilat eroavat teollisuusyhteiskunnan luokkahuoneista ja kirjastoista. Oppimisympäristöjen on oltava avoimia, joustavia, moduloitavia ja mahdollistettava eri-

laiset vuorovaikutteiset tilanteet. Niiden on tarjottava mahdollisimman autenttisia tilanteita, joissa elämän ja työelämän monimuotoiset haasteet voivat ilmetä aidosti ja joissa teknologiset ja virtuaaliset ratkaisut tukevat oppimista.

Kaikki aistit käyttöön

Jotta oppimisympäristöjä voidaan käyttää tarkoituksenmukaisesti, on myös opetussuunnitelman oltava oppimiskäsityksen mukainen. Parhaatkaan tilat eivät toimi, jos opetussuunnitelma ja opetuksen käytänteet eivät mahdollista niiden käyttöä. Tulee olla väljyyttä vaihdella menetelmiä ajan, paikan ja sosiaalisten tarpeiden mukaan. Silloin opetussuunnitelman perustana ei ole opetettavat sisällöt vaan oppiminen, aidot ja autenttiset oppimistehtävät, yhteistoiminnallinen tiimityöskentely, yhteisöllisyys sekä sosiaalisten verkostojen luominen ja ylläpito.

Oppimisympäristön rakentamisessa on kysymys myös tiedonkäsityksestä. Yliopistoissa se on ollut valitettavan yksikanavainen ja tieto on lähes samaistettu kirjoitettuun sanaan. Oppimistutkimukset ovat

kuitenkin yksimielisiä siinä, että usean aistin käyttö synnyttää nopeasti pysyvää oppimista ja mahdollistaa taitojen omaksumisen. Muistamme 5 % lukemastamme mutta 95 % siitä, mitä teemme aistejamme ja kehoamme käyttäen. Tämän hyödyntäminen tukee myös eri tavoin visuaalisesti, auditiivisesti ja kineesteettisesti orientoituneita oppijoita. Teknologisten, virtuaalisten ja autenttisten tasojen monikanavainen limittäminen antaa hyvät mahdollisuudet kehittää tulevaisuuden oppimisen ja tutkimisen tiloja.

Uudenlaisten oppimisympäristöjen käyttöön ja täysipainoiseen hyödyntämiseen tarvitaan kokonaisvaltaista suunnittelua. Opetussuunnitelmien, tilojen, laitteiden, pedagogisten menetelmien ja henkilökunnan osaamisen tulee olla synkronissa keskenään. Sekä opettajat että opiskelijat saattavat juuttua totuttuihin käytänteisiin ja työskentelymenetelmiin, vaikka ympäristö tarjoaisi uusia mahdollisuuksia. Tarvitsemme muutokseen tukea ja akateemista keskustelua. ●

Kirjoittaja on taiteiden tiedekunnan dekaani ja kuvataidekasvatuksen professori.

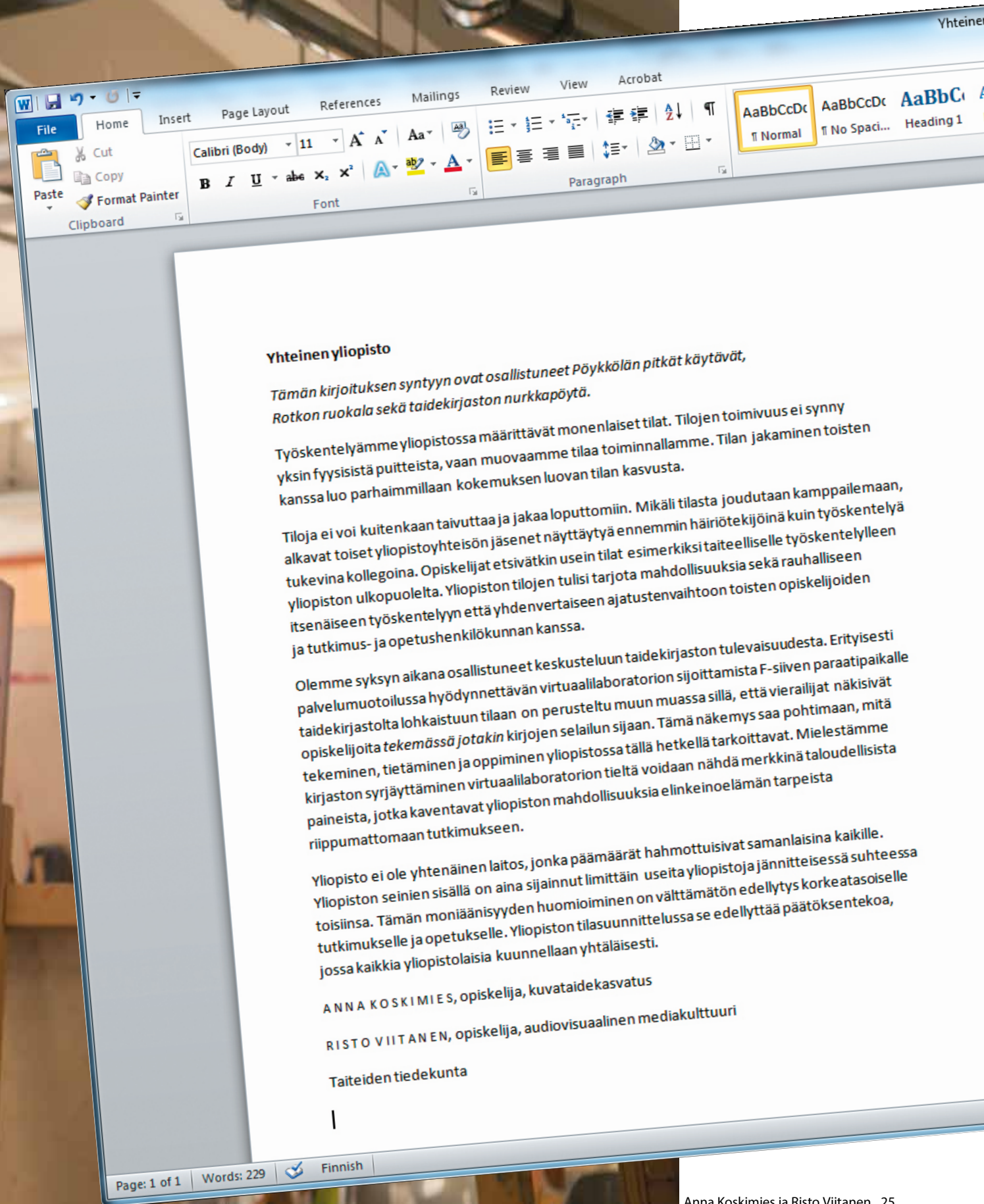
SOPU

tilaa antaa

Yliopistossa tarvitaan yhteisöllisiä ja yksityisiä tiloja.

koonnut MARJO LAUKKANEN kuvat ANNA-LEENA MUOTKA

Yhteinen yliopisto

Tämän kirjoituksen syntyyn ovat osallistuneet Pöykkölän pitkät käytävät, Rotkon ruokala sekä taidekirjaston nurkkapöytä.

Työskentelyämme yliopistossa määrittävät monenlaiset tilat. Tilojen toimivuus ei synny yksin fyysisistä puitteista, vaan muovaamme tilaa toiminnallamme. Tilan jakaminen toisten kanssa luo parhaimmillaan kokemuksen luovan tilan kasvusta.

Tiloja ei voi kuitenkaan taivuttaa ja jakaa loputtomiin. Mikäli tilasta joudutaan kamppailemaan, alkavat toiset yliopistoyhteisön jäsenet näyttäytyä ennemmin häiriötekijöinä kuin työskentelyä tukevinakin kollegoina. Opiskelijat etsivätkin usein tilat esimerkiksi taiteelliselle työskentelylle yliopiston ulkopuolelta. Yliopiston tilojen tulisi tarjota mahdollisuuksia sekä rauhalliseen itsenäiseen työskentelyyn että yhdenvertaiseen ajatustenvaihtoon toisten opiskelijoiden ja tutkimus- ja opetushenkilökunnan kanssa.

Olemme syksyn aikana osallistuneet keskusteluun taidekirjaston tulevaisuudesta. Erityisesti palvelumuotoilussa hyödynnettävän virtuaalilaboratorion sijoittamista F-siiven paraatipaikalle taidekirjastolta lohkaistuun tilaan on perusteltu muun muassa sillä, että vierailijat näkisivät opiskelijoita *tekemässä jotakin* kirjojen selailun sijaan. Tämä näkemys saa pohtimaan, mitä tekeminen, tietäminen ja oppiminen yliopistossa tällä hetkellä tarkoittavat. Mielestämme kirjaston syrjäyttäminen virtuaalilaboratorion tieltä voidaan nähdä merkinä taloudellisista paineista, jotka kaventavat yliopiston mahdollisuuksia elinkeinoelämän tarpeista riippumattomaan tutkimukseen.

Yliopisto ei ole yhtenäinen laitos, jonka päämäärät hahmottuisivat samanlaisina kaikille. Yliopiston seinien sisällä on aina sijainnut limittäin useita yliopistoja jännitteisessä suhteessa toisiinsa. Tämän moniäänisyyden huomioiminen on välttämätön edellytys korkeatasoiselle tutkimukselle ja opetukselle. Yliopiston tilasuunnittelussa se edellyttää päätöksentekoa, jossa kaikkia yliopistolaisia kuunnellaan yhtäläisesti.

ANNA KOSKIMIES, opiskelija, kuvataidekasvatus

RISTO VIITANEN, opiskelija, audiovisuaalinen mediakulttuuri

Taiteiden tiedekunta

|

Kirjaston monet tilat

”Rotkon” retrohenkisissä tiloissa toimii ensi kesään asti Pohjoiskalotin paras tieteellinen taideaineistoihin keskittynyt kirjasto. Siitä huolimatta lam-
puissa roikkuu suojakupuja ja lattiat on korjattu erivärisillä matonpaloilla.
Valoisasta tilasta näkee rautatieasemalle; ihmisiä lähtee, ihmisiä saapuu,
matkakaipuu iskee.

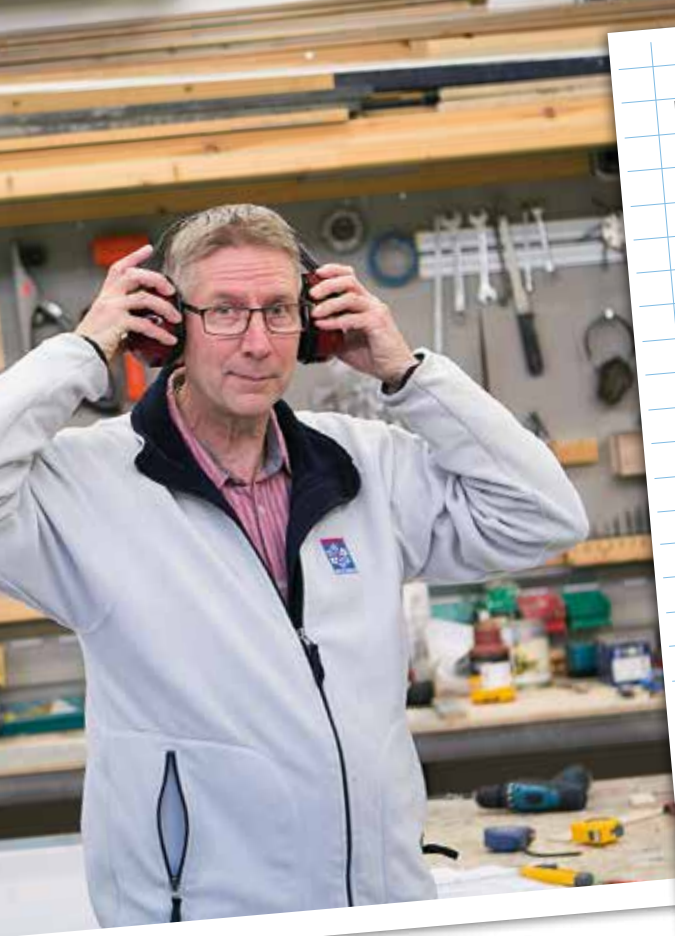
Kun taidekirjasto ennen evakkoa sijaitsi F-talossa, sinne oli helppo pistäy-
tyä tauon aikana. Valitettavasti tilan harmaa yleisväritys söi valon. Vieras-
tin myös lasiseinää palvelupisteen takana. Kurkkiiko joku olan ylitse? La-
siseinät saattoivat häiritä kandin kirjoittajaa ja vaikeuttivat kalustamista.

Ryhmätyötilat, rekvisiittakirjat, muunneltavuus ja jumppasali ovat asi-
oita, joita löytyy etelän kirjastoista. Nopeuttavatko ne opiskelijan valmis-
tumista tai lisäävätkö ne kansainvälisten julkaisujen määrää; siitä en ole
nähnyt tutkimuksia. Muunneltavuuden ja ryhmätyötilat voisi poimia Ro-
vaniemelle.

Tilojen tulee taipua moneen: tenttiin lukemiseen, nopeaan lainaukseen,
rauhalliseen inspiraatiota etsivään selailuun, muistiinpanojen tekoon tai
ryhmätöihin. Tiloissa orientoitumisen ja aineistojen löytymisen pitäisi ta-
pahtua ilman neuvon kysymistä. Esteettömyyden ja ergonomian tulisi olla
kunnossa.

Taidekirjastossa – tai tulevaisuudessa pääkirjaston taideosastolla – voisi
kiinnittää enemmän huomiota visuaaliseen ilmeeseen. Väreillä, erilaisilla
kalusteratkaisuilla ja taiteella voi luoda käyttäjille inspiroivan ja opiskeluun
sekä tutkimukseen aktivoivan tilan. Tilaa tulisi löytyä näyttelytoiminnalle,
ja upeat taidekirjat ansaitsevat näyttävän esillepanon. Mihinkään tällaiseen
tuskin on mahdollisuutta, kun ensi kesänä muutamme takaisin kampuk-
selle pääkirjastoon, mutta ehkä 2016 tai 2017 tai...”

TAPANI TAKALO, informaatikko,
Lapin korkeakoulukirjasto, taidekirjasto

Työverstaan rauhassa

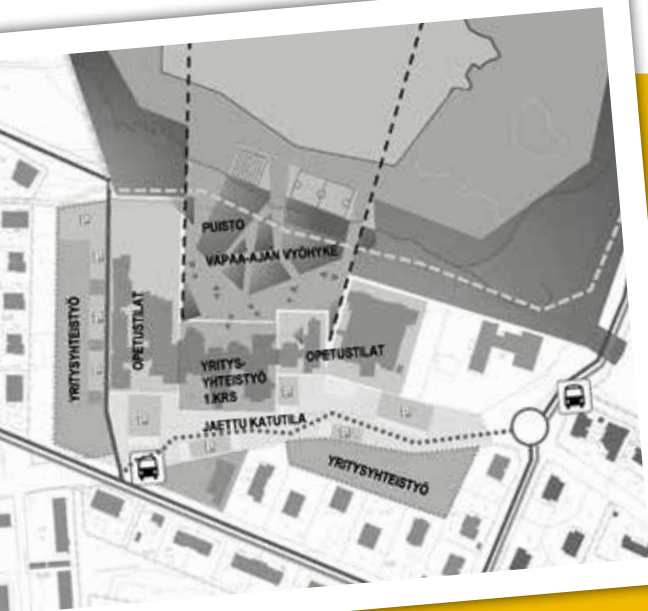
Tulin taloon toukokuussa 1992. Arktikum ei ollut vielä täysin valmis eikä instituuttiosaa ollut rakennettu. Työt alkoivat toimistokalusteiden asennuksella ja työverstaiden koneiden ja työkalujen hankinnalla. Itse työtilat ovat yhä samat kuin aloittaessani.

Teen töitä puu- ja metalliverstaissa, varasto- ja aputiloissa sekä näyttelysalissa. Meitä on täällä kaksi työmestaria. Aamuisin tarkistamme näyttelyn, ennen kuin se avataan yleisölle. Vaihdamme lamppeja ja katsomme, että kaikki pelaa. Sen jälkeen työtehtävät vaihtelevat rakentamisesta järjestelyyn. Eniten tykkään puutoista.

Työpäivän aikana istun ainoastaan kahvitauoilla ja lounaalla. Kävelen koko päivän, enkä tee patkääkään töitä tietokoneella. Hyvä, jos osaan sähköpostin katsoa. Minulla ei ole sellaisia aivosoluja, joilla niitä hommia voisi ymmärtää, mutta käytännön töissä pärjään.

RAIMO PANKKONEN, työmestari

Arktikum-tiedekeskus, Arktinen keskus

Miltä näyttää
tulevaisuuden
kampus?

Tulevaisuudessa Lapin yliopiston pääoven edestä ei välttämättä hu-rista autoja ja yliopiston takainen metsä muuttuu vaikkapa puistoksi. Näkymä järvenlahdelle aukeaa ja kaupungin suunnasta voi katsella yliopistolle.

Suomen yliopistokiinteistöt Oy toteuttaa parhaillaan eri yliopistois-sa kampusvisioita, joissa mietitään, miten yliopistoalue kiinnitetään aiempaa paremmin osaksi kaupunkia.

– Yliopistot ovat usein kuin pieniä gallialaiskylä, aita ympärillä. Kiin-nittymällä paremmin ympäröivään kaupunkirakenteeseen yliopisto säilyy elinvoimaisena ja muuttuu vetovoimaisemmaksi, kuvailee kam-puskehitystä johtava Juha Uotila.

Lapin yliopiston visiossa kävelijä on autoa vahvempi ja kampuksella olisi yrityksiä ja asuntoja.

– Visio on tavoite, unelma, jota voidaan aina päivittää. Neuvottelut muun muassa kaupungin kanssa on tarkoitus käynnistää mahdollisim-man pian. Alueen kehittämiselle on tilaus, mutta aikaa tämänkaltaisen prosessi toki vaatii.

Tuokio ARKTISESSA

*Lokakuun viimeisenä päivänä
Murmanskin Lenin Prospektilla sataa
kaiken kaunistavia lumihutaleita.
Hämmästelen ohitseni käveleviä
kuutiopäitä. Nyky-Venäjä on ihmeellinen.
Pakko ottaa kuva.*

*Paljastan hybridituuden.
Nämä valkoisten teostasojen kantajat
tulevat suomalaisista ja venäläisistä
taidekouluista. He ovat matkalla
pystyttämään First Artsmo
-verkoston työpajan näyttelyä
Murmansk – sosiaalinen ilmiö.*

Kuva ja teksti:

Hannu Vanhanen

Professori (ma),
graafisen suunnittelun koulutusohjelma, Lapin yliopisto

HANNU VANHANEN

Marja Kanervo muokkaa teoksissaan tilaa ja pintaa moniulotteisesti sekä voimakkaan visuaalisesti. Tavoitteena on vuorovaikutuksen luominen taiteen katsojan kanssa.

Installaatio, Kiasma, 2013.

Pinnan alle kaivautuja

Marja Kanervo saapuu haastateltavaksi polkupyörällä.

– Hankin pyörän Tori.fistä. Minulle kaikenlaiset kirpputorit ovat tuttuja.

Taiteen tekeminen on etsimistä ja löytämistä. Astumme sisään nuorten suosimaan Rovakadun trendibaariin, jossa voi rauhassa istua ja jutella.

Kanervon taiteessa teoksen pinta ei ole yksilotteinen. Hänen teoksensa syntyvät pintaa raaputtamalla ja hiomalla kuin sipulia kuorimalla.

– Se on peitetyn – näkyvän ja näkymättömän – prosessointia.

Toisaalta Kanervo luo tilateoksiin uusia kerroksia kiertämällä ja yhdistelemällä erilaisia materiaaleja.

Vaikka Marja Kanervo aloitti taidemaalarina, hän halusi jo opiskeluaikana irti kaksilotteisuudesta. Suurin osa hänen nykytöistään on 3D-teoksia: installaatioita, tila- ja ympäristötaidetta.

Pinta on joskus liian arvokasta taiteelle. Kanervo suunnittelei residenssinäyttelyä Rovaniemen Arktikumin Galleria Valoon, mutta ei saanut lupaa siirtää Kiasmassa 2013 näytteillä ollutta suurikokoista osista rakentuvaa höyhenöljyryijyä gallerian seinälle. Seinän eteen olisi pitänyt rakentaa ”feikkiseinä”, jonka kustannukset olisivat nousseet liian suuriksi.

Residenssi positiivinen epämukavuusalue

– En pidä Rovaniemellä näyttelyä, mutta Jenni ja Antti Wihurin rahaston residenssitaiteilijana työskentelen täällä kolme kuukautta. Tarvitsen tuoreita ajatuksia varten uusia ympäristöjä. Rovaniemi sopii siihen mainiosti. Odotin ensin, että täällä on pelottavan pimeää, mutta täällähän on ollut pelottavan valoisaa ja aurinkoista. Olin 1980-luvun alussa töissä kalatehtaalla Norjassa. Siitä jäi mieleeni pohjoinen valo, ja sen kesän jälkeen en ole syönyt kalapullia.

– Residenssi on positiivinen epämukavuusalue, oli se sitten Villa Lante, New York tai Rovaniemi. Pystyn keskittymään täysillä työhöni, koska olen yksin. Tällä hetkellä minua mietityttää kodittomuus, eri muodoissaan. Yritän löytää tavan käsitellä aihetta.

– Kierrätän teoksiani hyvin harvoin eri näyttelytiloissa. Yleensä ne ovat johonkin paikkaan sidottuja. Tila on kaiken lähtökohta. Julkisen teoksen tilaaja antaa tarkat raamit työlleni, mutta sen jälkeen on minun vuoroni.

Kahden kiven kohtaaminen

Kanervo teki Suomenlinnaan paljon palautetta saaneen ympäristötaideteoksen, joka käsittelee Suomen sisällissodan aikaa 1917–18. Lopputuloksena on kahden kiven kohtaaminen, joista toinen on hiottu ja toinen hiomaton. Niiden välissä kulkee vesi. Vaikka teos näyttää kuin ikänsä paikallaan olleelta ja luonnolliselta, niin teoksen valmistaminen vaati maan täydellisen mylläämisen ja vesikoneiston rakentamisen maanpinnan alle.

Suomalainen taidekritiikki on varsinkin lehdissä näivettynyt lähes olemattomaksi.

– Turhauttavaa, kun ei saa palautetta. Oli se sitten positiivista tai negatiivista. Teos on onnistunut silloin, kun siinä on myös tasoja, joita et itse pysty selittämään.

– Tein Ouluun tilateoksen, jonka kasviosio supistui supistumistaan kompromissien seurauksena. Hämmennyin ensin, kun paikallisen taidemuseon johtaja kommentoi asiaa suorasanaisesti. Hän oli kuitenkin oikeassa.

(Yllä ja alla) Installaatio, Venetsia, San Ludovicon kappeli, 2003.

Helsingin keskeiset taidemuseot ovat remontissa ja Guggenheimin museohanke jatkaa outoa matkaansa. Marjalla on ollut suuria teoksia mm. New Yorkissa, Tokiossa ja Pariisissa, usein muissa tiloissa kuin museoissa.

– Minusta joissakin taidemuseoissa korostuu liikaa itse rakennus ja sen näyttävyys. Eikö tärkeintä ole kuitenkin itse taide. Minulle merkitsee eniten se, että saan aikaan voimakkaan vuorovaikutussuhteen katsojien kanssa. Yksinkertainen näyttelytila edesauttaa sitä.

Taideteoksessa ajatus on tärkein, mutta teoksen ei tarvitse kestää ikuisesti. Tosin julkisia teoksia, kuten pysyväksi tehtyä Suomenlinnan kivivesi-installaatiota on put-sattava, jotta se ei sammaloidu. Joskus teoksia on käytävä korjaamassakin.

Aggressiivista mutta nöyrää

Suomalainen luonto ja kaupunkiympäristö ovat ilmas-
tonsa vuoksi vaativia ympäristötaiteilijalle. Pysyviä teok-

sia varten täytyy ottaa huomioon paitsi maan pinnalla tapahtuvat asiat, myös pinnan alle levittäytyvä kaupunki.

– Haluan tehdä itse mahdollisimman paljon omin käsin. Teoksen valmistuttua olen usein fyysisesti uupunut.

– Aion kertoa ja näyttää Rovaniemen taideopiskelijoille videon siitä, kuinka teokseni syntyvät. Siihen voi tustua myös sivustollani netissä (<http://marjakanervo.com/video.html>) .

Without title -videossa Marja käyttää rälläkkää. Hän tekee seinään kuviota. Klassinen musiikki vie tilan kokemuksen sakraaliksi. Videon lopussa hiontapölypilvi laskeutuu.

Porin taidemuseon Marja Kanervon installatiota dokumentoivassa julkaisussa *No name* (2003) Antti Saarela nostaa esiin John Peter Nilssonin näkemyksen Kanervon taiteen väkivaltaisuudesta, vaikka samalla hän kuvaa Kanervoa taiteilijana vaatimattomaksi ja nöyräksi. Kanervon työt ja työtavat ovat tosiaankin aggressiivisia, sillä ne eivät kunnioita perinteistä galleriataidetta eivätkä ne ole galleriasistejä. Kun Kanervo on raaputtanut jättiläiskokoiset sanat gallerian seinällä, niin lattia on täynnä seinästä irronnutta materiaalia.

Kun haastattelu on tehty, niin Marja pukee pipon, hui-
vin ja lämpimät kerrokset päälleen. Otan hänestä ikkunan läpi kuvan, joka on täynnä heijastuksia. Pariissa tunnissa aurinko on ehtinyt laskeutua vaarojen taakse ja täydellisen pimeyden estävät vain kaupungin valot. ●

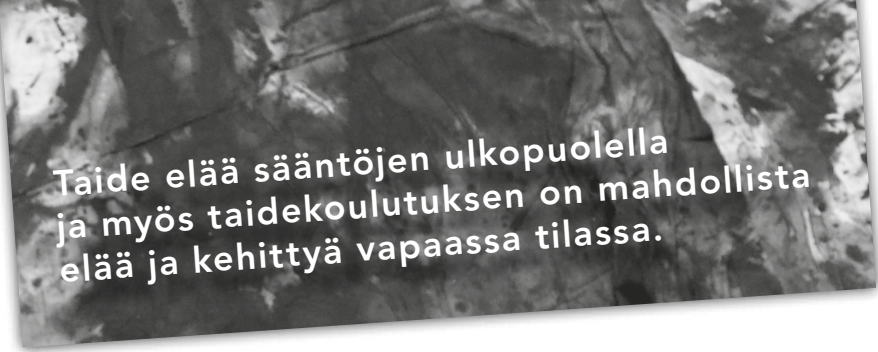
Installaatio, Kiasma, 2013.

KEN TAIDETTA OPETTAA

saa rajoja
koettaa

Taide elää sääntöjen ulkopuolella
ja myös taidekoulutuksen on mahdollista
elää ja kehittyä vapaassa tilassa.

Valtioneuvoston selonteko kulttuurin tulevaisuudesta julistaa, että taide voidaan nähdä erityisenä todellisuuden hahmottamisen ja tietämisen tapana, jonka merkitys voidaan rinnastaa tieteessä tapahtuvaan perustutkimukseen (OKM julkaisuja 2011:8). Selonteon loppuosa on enemmän tai vähemmän visiointia taiteen ja kulttuurin merkityksestä talouselämälle ja ihmisen hyvinvoinnille. Selonteko nostaa taiteen ja kulttuurin keskeisiksi tekijöiksi tulevaisuuden rakentumisessa.

Taiteen ja taideopetuksen välinen ristiriita

Taide- ja kulttuurialojen koulutus on ollut suurenuslasin alla viime vuosien aikana ja koulutuspaikkoja on leikattu siitä huolimatta, että kulttuurialojen taloudellinen merkitys on kasvanut kansainvälisesti ja Suomessa sen osuus on bruttokansantuotteesta suurempi kuin useimmissa muissa maissa (Suomen kulttuuri eurooppalaisessa vertailussa. Opetusministeriön politiikka-analyysija 2009:5).

Tilanne taideopetuksen kentällä on mutkikas. Keskeinen ongelma taide- ja muotoilualojen opetuksessa on ristiriita taiteen ja taideopetuksen olemuksen välillä. Taide elää sääntöjen ja rajojen ulkopuolella, mutta tutkimustavoitteinen taideopetus on pilkottu pieniin osiin ja joka osalle on oma laatikkonsa. Taiteilija-opettaja, oman taiteen alansa erikoisasiantuntija, huomaa yhtäkkiä olevansa kuin revisori laskemassa pisteitä ja suorituksia ja huolehtimassa siitä, että opetus voidaan raportoida oikeassa muodossa.

Taidealojen opettajista on tullut tahtomattaan eräänlaisia opintosuhteita monine hallinnollisine velvoitteineen. Oman alan erityisasiantuntijuus edes huipputa-

solla ei riitä opettajan työn hoidossa. Yliopiston hallinnollinen johto valvoo tilastoja ja lukuja, joilla menestystä mitataan valtakunnallisella tasolla. Opetus- ja kulttuuriministeriö jakaa rahaa numeroin mitattavien tulosten perusteella, eikä ketään tunnu kiinnostavan, miten käy taiteen vallalla olevan hallinnollis-pedagogisen ajattelun seurauksena.

Taiteilija-opettajuuden merkitys

Olen haastatellut kahta taiteilija-opettajaa musiikin alalta, barokkiviulisti Kreeta-Maria Kentalaa ja cembalisti Petteri Pitkoa ja yrittänyt selvittää, mitä taiteilija-opettajuus näille kahdelle kansainvälisesti tunnustetulle muusikolle merkitsee.

Kreeta-Maria Kentala on todennut osuvasti, että mitä aivoihin lataa, sitä sieltä tulee. Hän sanoo, että tekniikan opettelu on eri asia kuin musiikin opiskelu, joka taas on kokonaisvaltaista musiikin peruskysymysten äärellä olemista. Kentalalle opettajuuden edellytys on taiteilijan vapaus, ja hän kokee olevansa nimenomaan taiteilija opettaessaan. Kentala ei ota omien sanojensa mukaan opettamisesta stressiä, hänen ei tarvitse päteä sillä alueella. Hän nauttii opettamisen sosiaalisuudesta, mahdollisuudesta kuulla musiikkia ja pyöritellä perusasioita mielessä koko ajan, olla jalat maassa ja kokea oman tieto-taitonsa olevan haastettuna jatkuvasti. Hän haluaa pistää ihmisiä prosessiin, etsiä keinoja päästä äänen taakse. Oppilaan täytyy oman aktiivisuutensa kautta löytää tunteet itsestään, pitää perustekniikkansa kunnossa, jotta rationaalisuuden ja tunteiden yhteistyöllä voisi löytää tien musiikin ytimeen.

Petteri Pitko puhuu esiintyvän taiteilijan kriteereistä opettajana. Molemmissa ammatillisissa rooleissa on loppujen lo-

puksi kyse siitä, onko halua tehdä asioita uudella tavalla. Hänelle on tyypillistä reagoida spontaanisti ja hypätä mukaan uusiin asioihin. Ammatillinen identiteetti on kypsynyt vähitellen ja havahtuminen asian vakavuuteen välähti mielessä soittaessa Berliinin filharmonikkojen kanssa: ”nyt tää taitaa olla vakava juttu”. Yhteisön tuomalla varmistuksella on oma merkityksensä ammatti-identiteetin muodostumisessa. Varmuus taiteilijana tuo myös varmuutta opettajana toimia harkitun provokatiivisesti.

Taideopetuksen vapaa tila

Sekä Kentala että Pitko nostavat esille omista opiskeluajoistaan opettajan, joka on toiminut taiteilijan mallina ja samalla mestarina, joka on toisaalta vaatinut paljon mutta toiminut dialogisesti, keskustelemalla ja osannut kaivaa oppilaasta tämän vahvuudet. Pitko kertoo urkuopettajastaan, jonka kanssa puhuttiin Jumalasta ja Bachista, ja toisaalta hän kertoo opiskeluaikanaan Berliinistä, jolloin vaatimustaso oli kova ja hyvin valmistautumisen merkitys kulloiseenkin tehtävään meni selkäyttimeen.

Hyvä opettaja huolehtii, että oppilaat saavat mahdollisimman erilaisia vaikutteita ja tulevat osaksi taidemaailmaa jo opiskeluaikanaan. Keskeisenä huolenaiheena eivät ole opintopisteet ja työaika-suunnitelmat, vaan taiteen ytimeen porautuminen. On tärkeää ymmärtää, että taide on jotakin paljon enemmän kuin tekniikkaa ja käsityötä ja opiskelu paljon enemmän kuin suoritettuja pisteitä. Taide elää sääntöjen ulkopuolella, ja myös taidekoulutuksen on mahdollista elää ja kehittyä vapaassa tilassa.

Jaana Erkkilä toimii kuvataiteen professorina Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa.

8.-12. Oktober 2014
**FRANKFURTER
BUCHMESSE**
Ehrengast Finnland

**FINNLAND. COOL.
FRANKFURT BOOK FAIR.
GUEST OF HONOUR 2014.**

Teksti ja kuvat MARKKU HEIKKILÄ

Arktinen. Sininen. Viileä – Se on poro

Frankfurtin kirjamesseilla lokakuussa Suomi oli teemamaa. Se tarkoitti, että Suomi sai rakentaa messeilla ison paviljongin mieleisekseen ja järjestää sinne ohjelman. Se tarkoitti myös, että Suomi ja suomalaiset kirjailijat olivat messeilla paljon esillä. Ensi vuonna siinä roolissa on Indonesia, viime vuonna oli Brasilia, sitä ennen Uusi-Seelanti.

Paviljongin ulkopuolelle ripustetussa valtavassa iskulau-seessa tiivistyi se, mistä elementeistä Suomi identiteettinsä Frankfurtiin rakensi: Finnland. Arktisch. Finnland. Blue. Finnland. Cool. Saksaa ja englantia sekoittanut ABC-sanajono kertoi heti sen, mistä Suomessa on kyse. Tämä on maa, jossa on kylmää.

Paviljonki itsessään kertoi saman asian ilman sanoja. Sisätiloihin oli rakennettu suuria pyörylöitä, joihin oli heijastettu sinivalkoisia haituvia. Toiminta oli noiden pyöreiden tilojen sisällä, joskus ulkopuolella. Yhden pyörylän ulkoreunalla oli paljon kirjoja, osassa aulaa oli valkoisia keinutuoleja. Pyöreiden seinien ulkopintojen kuviointi ei muuttunut. Sisäpinnoille saattoi heijastaa kuvia. Ne esitivät enimmäkseen luontoelementtejä, kuten joutsenia, marjoja, pisaroita.

Missään ei ollut näkyvästi esillä ihmisiä tai rakennuksia. Tyhjää tilaa oli paljon. Yleensä teemamaat rakentavat saamansa tilan aivan umpeen ja täyteen kaikkea. Suomi teki sinivalkoisen, väljän, valoisan ja hiljaisen tilan, jossa suuri osa tapahtumisesta oli eristetty vaaleiden pyörylöiden sisään pois näkyvistä.

Esillä oli paljon eri kielillä käännettyjä suomalaisia kirjoja. Silloin, kun niiden kansikuva halusi kertoa jotain yleistä Suomesta, niissä oli poroja, tuntureita, hirviä, järvimaisemaa tai yksinäinen mies tyhjiydessä. Niissä ei ollut lapsia, naisia, taloja tai kaupunkia. Sitä Suomea, jossa olisi sellaisia asioita, ei näyttänyt olevan olemassa. Eikä tehtaita tai teknologiaa.

Muallakin pitkin valtavaa messualueutta oli näkyvillä Suomi-aineistoa. Suomen kielen oppikirja saksalaisille mainosti itseään julisteella, jonka kuvassa oli poro, sauna-kiulu, järvi ja yksinäinen mies pyyhkeen kanssa laiturilla. Saksalaisen kustantamon juliste julisti: Wir lieben Finn-

land. Kuvassa oli poro tunturijärven rannalla.

Kirjailija Roman Schatz kertoili messuamuina yleisölleen Suomesta. Hänen kuvissaan oli paljon lunta ja poroja, niissä näkyi yksinäinen pilkkijä ja tyhjiä maisemia, ja revontulet.

Suomalaisen kouluopetuksen ilosanomaa maailmalla saarnaava tohtori Pasi Sahlberg aloitti esityksensä näyttämällä, millaista Suomessa on. Poron ja tunturimaisen myötä hän kertoi ulkomaalaisten luulevan, että maa on tyhjä.

Suomen paviljongin ravintolassa tarjottiin suomalaisia herkkuja. Pääruoka oli poronkäristys, 16,50 euroa.

Lopputulokset näyttivät siltä, että suomalaisen kirjallisuuden merkittävin yksittäinen ainesosa on poro. Tämän ohella Frankfurtissa olivat näkyvästi esillä Tove Jansson (kuollut) ja Sofi Oksanen (erittäin elävä). Heitä koskeva aineisto oli sentään säästynyt poroihmiselta kuvastolta. Oksanen tosin oli Liiken julisteessa kylmänä jääkuningattarena.

Kirjamesseiden ohjelmassa äänessä olivat lähinnä ne kirjailijat, joiden tuotantoa on hiljattain saksannettu. Linjaus poiki Saksassa paljon näkyvyyttä, mutta samalla ohjelman sisältö oli jokseenkin satunnainen. Aivan erityisesti jäi miettimään, mitä Suomea pihalla julisteessa määrittäneen Arktisch-sanan katteeksi jäi.

Tarjolla oli läjäpäin porokuvia, lunta ja tuntureita, ja pari saamelaisiin liittynyttä ohjelmakohtaa. Mutta ne olisivat olleet mukana yhtä lailla, vaikka Suomea olisi messeilla määritelty millä tahansa tavalla. Visuaaliset elementit rakensivat tietoisesti viileää mielikuvaa, sillä pääslogan oli sanaleikki ”Finnland. Cool.” Suomalainen design oli messeilla esillä. Mutta ei suomalainen arktinen design.

Frankfurtin kliseinen viielys antaa miettimisen aihetta siitä, millä tavoin Suomen arktisuudesta voitaisiin ja pitäisi viestiä. Frankfurtissa se jäi julisteen sanaksi, jota ei mitenkään lähdetty avaamaan. Ehkä siksikin, että Suomen arktisuuden ydinviestiä ei lopulta ole niin helppo hahmottaa. Ellei se sitten oikeasti ole pelkkä poro.

Kirjoittaja osallistui Frankfurtin kirjamesseille Suomen tietokirjailijat ry:n hallituksen jäsenenä.

ANNA-LEENA MUOTKA

Karnevalistinen nauru

Eräänä kauniina kaamospäivänä työhuoneeni ovelle koputetaan rivakasti. Sisään nyrjäättää kaksi miestä. Kiinintän huomioita siihen, että miehet hymyilevät. Istuuduttuaan he kertovat olevansa Lapin yliopiston IT-Marttojen hallituksen jäseniä. Yhdistys perustettiin vuonna 2013, ja sen tarkoituksena on parantaa tietohallinto- ja IT-palveluiden työilmapiiriä huumorin avulla.

Tovin Pekka Halmkroonaa (DellinRistinRitari) ja Lauri Sievistöä (TulostusKeisari) kuunneltuani rohkenen kysyä miehiltä, että pyrittekö te rakentamaan akateemisessa maailmassa yhteisöllisyyttä hauskuuden ja tarinallisuuden avulla, itsenne likoon laittamalla.

– Onhan tuossa meidän toiminnassa nähty myös eräänlaista runollisuutta, vastaa Lauri salaperäisesti hymyillen.

Työhyvinvoinnin edistämiseksi IT-Martat on järjestänyt tänä vuonna laskiaisriehan, työväenjuhlan, pääsiäismunituksen, lomille lombs -tapahtuman, kiveksen päivän ja seuraavana vuorossa on pikkujoulu, jonka ohjelma on vielä suuri salaisuus.

– Pyrimme kehittämään yksikkömme työhyvinvointia ja yhteisöllisyyttä kulinaarisuuden avulla, joten ruoka on suuressa roolissa järjestämissämme tapahtumissa. Tänä vuonna listallamme on ollut muiden muassa omakekoisia laskiaispullia, lettukahvit IT-Marttojen tapaan, omakekoisia munkkeja, pannareita ja simaa sekä yllätysmunia yksikön välle, kertovat martat.

Viime kevään teemana IT-Martoilla oli Tunne työtoveri, tunne työpaikkasi. Teemaa avattiin ja yhteisöllisyyttä rakennettiin kevään tyky-päivänä erilaisten leikillisten kisailujen avulla.

– Päivän tarkoituksena oli rikkoo perinteisen työpäivän rutiineja sekä luoda yhteisöllisyyttä. Tuntui hyvältä, kun IT-väki haahuili pitkin käytäviä erilaisissa tehtävissä hymy huulella, nauravat martat.

IT-Marttojen saama palaute tempauksistaan on ollut pelkästään myönteistä. Kokkaus on jo sinänsä hauskaa, ja jos tuotteet maistuvat kollegoille, niin silloin on päästy lopullisesti tavoitteeseen.

– Hurtti huumori rakentaa yhteisöllisyyttä. Samalla saamme myös itse kiitosta ja hyvän mielen. Humoristiset tempauksemme kantavat työyhteisöä ja myös meitä useita päiviä, martat sanovat.

IT-Marttojen tapahtumiin osallistuu aina lähes koko yksikön väki. Kutsu tapahtumiin tulee IT-Marttojen oman sähköpostin it-martat@it-martat.fi kautta, yleensä aamulla kello 8.

– Itsensä likoon laittaminen ja vapauttava, karnevalistinen nauru auttaa myös työkavereita työpäivän rutiineissa, ja näin kaikki voivat paremmin, pohtivat martat.

Isot saappaat opetushallintoa

Enontekiön rehtori-sivistystoimenjohtaja Laila Nikunlassi luottaa siihen, että päättäjät Helsingissä ymmärtävät Pohjois-Lapin erityisolot. Luottamus on nyt tarpeen, sillä Suomessa uudistetaan toisen asteen koulutus rakenne vuoteen 2017 mennessä: koulutuksen järjestämisluvut jaetaan uudestaan ja rahoitusjärjestelmä muuttuu. Enontekiöllä muutos koskettaa kunnan eräpäinnotteista lukiota.

– Ei täältä noin vain lähdetä muualle lukioon. Joskus on esitetty yhtä lukiota koko saamelaisalueelle, mutta se on osoittautunut mahdottomaksi välimatkojen takia.

Enontekiö on yksi Suomen laajimpia ja harvaanasu-
tuimpia kuntia. Ikäluokka on noin 20 lasta, ja noin puolet heistä tulee peruskoulun jälkeen lukioon. Viime vuosina menestys ylioppilaskirjoituksissa on ollut todella hyvä.

– Meillä kaikki pääsevät ylioppilaiksi, peruskoulutodistuksen keskiarvosta riippumatta. Myös kunnalla on vahva tahto ylläpitää lukiota, Nikunlassi kiittelee.

Rehtori-sivistystoimenjohtajana Laila Nikunlassi on kunnan sivistysosaston päällikkö sekä kunnan kaikkien koulujen rehtori. Jokaisella koululla toimii lisäksi apulaisjohtaja. Tehtäviä on yhdistetty säästösyistä muissakin kunnissa.

– En kannusta yhtään kuntaa tähän pakettiin, Nikunlassi sanoo ja huomauttaa, että tehtävän hoitaminen ei olisi mahdollista ilman vuosien kokemusta.

Lisäksi haasteena on byrokratian jatkuva kasvu.

– Opetustoimen lainsäädäntökirja on paksuuntunut kahdessa vuodessa noin kolmanneksen. Kunnissa tämä johtaa maalaisjärjen käyttöön lakeja toimeenpantaessa. Byrokratiassa tulisi ehdottomasti ottaa takapakkia, Nikunlassi tähdentää.

Toiveena olisi myös, että opetussuunnitelmat kehittyisivät kokonaisvaltaiseen ja oppiainerajoja ylittävään suuntaan ja että opetuksessa käytettäisiin lapsia ja nuoria innostavia menetelmiä.

– Tämä vaatii muutosta myös opettajankoulutukseen. Jos se ei uudistu, ei kouluopetus muutu.

TAINA KETOLA

LAILA NIKUNLASSI

- Syntynyt Rovaniemellä
- Valmistunut luokanopettajaksi (kasvatustieteen maisteri) Lapin korkeakoulusta (nyk. Lapin yliopisto) 1985
- Rehtori-sivistystoimenjohtajana Enontekiöllä 1988–1995 ja nyt vuodesta 2011 lähtien
- Aiemmin luokanopettajana ja koulunjohtajana Utsjoella, koulutoimenjohtajana ja kansalaisopiston rehtorina Muoniossa, yrittäjänä, opinto-ohjaajana Kolarissa sekä rehtorina Kemijärvellä ja Revontuli-Opistossa Kittilässä

Enontekiö on saamelaisten kotiseutualuetta, jossa opetusta järjestetään suomeksi ja saameksi. Päteviä opettajia erityiseen kuntaan on saatu hyvin.

– Täällä asuu tyytyväinen ja onnellinen kansa. Nuoriin minulla on erittäin vahva luotto. Joka päivä saan töissä todeta, kuinka fiksuja he ovat, Nikunlassi kertoo.

Sari Väyrynen

LUC SPORT

- Lapin korkeakouluopiskelijoille yhteisiä liikuntapalveluja on tarjottu tammikuusta 2009 lähtien.
- LUC Sport -nimi otettiin käyttöön syyskuussa 2014.
- Palvelut suunnattu opiskelijoille ja toistaiseksi myös henkilökunnalle.
- LUC Sport netissä: www.luc.fi/LUCsport

Liikunnasta latausta pänttäämiseen

YTHS:n vuonna 2012 julkaiseman valtakunnallisen korkeakouluopiskelijoiden terveystutkimuksen mukaan noin neljännes koko opiskelijakunnasta harrastaa kuntoliikuntaa usein eli vähintään neljä kertaa viikossa. Tutkimuksen valossa yliopistomaailmassa hikiliikkuja on enemmän kuin ammattikorkeakouluissa. Vastaavasti liikuntaa harrastamattomia opiskelijoita on joukossamme noin 10 prosenttia. Toki kuntoliikuntaa ei voida pitää ainoana liikunnallisuuden mittarina, mutta huolestuttavaa on se, että vain puolelle opiskelijoista kertyy päivittäin yli 30 minuuttia hyötyliikuntaa.

Miksi opiskelijat eivät liiku? Harrastusten ja liikuntapalveluiden tarjonta tuskin rajoittaa liikkumista merkittävästi. Rovaniemi erottuu edukseen muista Suomen opiskelijakaupungeista etenkin talviliikuntamahdollisuuksiensa ansiosta. Jos pakkaskelissä hikoilu tuntuu vastenmieliseltä, löytyy sisäliikuntavaihtoehtoja niin yksityiseltä sektorilta kuin Lapin korkeakoululiikunnan opiskelijoille suuntaamista liikuntapalveluista.

– Tällä hetkellä liikuntakalenterista löytyy noin 30 tuntia ohjattuja ryhmäliikuntavuoroja, joiden ohessa pyörivät kuntosali- ja palloiluvuorot, kertoo Lapin korkeakoulukonsernin liikuntasuunnittelija Mika Vettainen.

Ylioppilaskunnan toimistolta saatavia Sporttipasseja on tänä vuonna lunastettu noin 1 200 kappaletta. Vaikka tarjonta on suurta, on kysyntä suurempaa. Vettainen mukaan haasteiksi ovatkin osoittautuneet vuorojen ylibuukkaus sekä resurssien riittämättömyys. Lisähaasteensa on tuonut Kemi-Tornion alueen liittäminen liikuntasuunnittelun piiriin syyskuussa 2014: palvelutarjonnan tulee olla siellä samaa kuin se on Rovaniemen alueella.

Ratkaisua haasteisiin on lähdetty hakemaan Rovaniemen kaupungin ja korkeakoululiikunnan yhteistyöllä, jonka tuloksena kaupungin terveysliikuntapassin ja korkeakoululiikunnan sporttipassin palveluita on yhdistetty osittain. Resurssipulaa puolestaan pyritään paikkamaan opetus- ja kulttuuriministeriöltä haetun hankerahoituksen avulla. Rahoituksen toteutuessa hankkeen kautta kehitettäisiin Lapin korkeakoulujen liikuntapalveluja.

Liikuntapalveluiden kova kysyntä on totta kai positiivista, ja Mika Vettainen kertookin käyttäjämäärien kasvaneen aiemmista vuosista. Suunta on siis oikea.

Perttu Sonninen

Paikka ja kasvatus

Eeva Kaisa Hyry-Beihammer,
Mirja Hiltunen, Eila Estola (toim.)
Lapin yliopistokustannus 2014
198 s., ISBN 978-952-310-991-9

Paikka on monitahoinen käsite, ja se saa jälleen uusia muotoja, kun sitä tarkastellaan ihmisen kasvun ja kasvatuksen näkökulmasta. Sanana paikka voidaan ymmärtää monin tavoin, ja sille on olemassa useita tieteenalasta riippuvia määritelmiä. Ihmisen ja paikan suhde on kuitenkin erityinen. Käsitteen laajuudesta huolimatta ihminen tarvitsee hänelle merkityksellistä paikkaa juurtumiseen, löytämiseen ja lujittamiseen identiteettiään sekä tukeakseen hyvinvointiaan.

Paikka ja kasvatus ovat vuorovaikutuksellisessa suhteessa toisiinsa, joten niiden yhteisvaikutuksesta on syntynyt joukko muita alankäsitteitä, kuten paikkalähtöinen, paikkasidonnainen, paikkatietoinen kasvatus. Näillä kaikilla korostetaan paikan merkitystä kasvatuksessa ja opetuksessa. Teoksessa on mukana pohjoisuuden erityisyys, ei vain Suomesta vaan mukana on myös kanadalainen artikkeli paikallisuudesta.

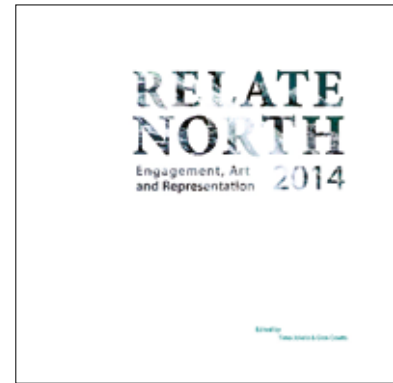

Saamelaispedagogiikan ydinkysymysten äärellä

Pigga Keskitalo, Satu Uusiauhti,
Erika Sarivaara & Kaarina Määttä (toim.)
Lapin yliopistokustannus 2014
276 s., ISBN 978-952-310-995-7

Kielellä ja sen opetuksella on suuri merkitys identiteetin ja kulttuurin säilymisessä. Tästä näkökulmasta on ensiarvoista nostaa esille juuri saamelaisopetuksen uhanalaisuus. Suomen opetusjärjestelyt eivät nykyisellään elvytä tai ylläpidä saamelaisidentiteettiä, sillä ne eivät sellaisenaan vastaa uhanalaisen kielen ja kulttuurin tarpeita. Esimerkiksi saamenkielistä oppimateriaalia ja kieltä hallitsevia opettajia on niukasti.

Saamelaisen kulttuurin, kielen ja identiteetin turvaamiseksi kirjoittajat avaavat saamelaispedagogiikan käsitettä, joka Suomessa on suhteellisen uusi mutta tervetullut. Artikkeleissa nousee esille saamelaispedagogiikan erityispiirteet, mahdollisuudet ja ongelmat. Teos muistuttaa myös suomen- ja saamenkielisten opettajien yhteistyöstä, jotta kulttuurien ymmärrystä ja arvostusta voidaan kehittää kummaltakin puolin. Kirja on konkreettinen apuväline saamelaisopetuksen toteuttajille ja kehittäjille.

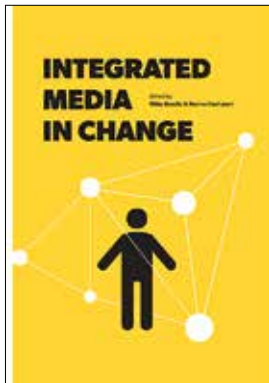
Relate North 2014 Engagement, Art and Representation

Review on Arctic Sustainable
Art and Design
Timo Jokela & Glen Coutts (toim.)
Lapin yliopistokustannus 2014
172 s., ISBN 978-952-310-989-6

Pohjoinen ja arktinen alue ovat monella tapaa ainutlaatuisia. Sen takia tarvitaan noita alueita koskevaa tutkimusta ja kirjallisuutta. Relate North -teoksien sarja tulee vastamaan tähän tarpeisiin, ja sen ensimmäinen osa on nyt käsillä. Kyseinen itsenäinen teos avaa ainutlaatuisen, monikansallisen keskustelun taiteiden, designin ja visuaalisen kulttuurin opetuksesta. Teoksen artikkelit koskettavat montaa maata ja maanosaa: ne pohjautuvat mm. kanadalaiseen, suomalaiseseen ja skottilaiseen tutkimukseen. Huolet, aihepiirit ja teemat ovat yhteisiä, mutta monikansallinen ote tuo oman sävöksensä laajaan aihekokonaisuuteen.

Teos on ensimmäinen kirjasarjassaan, jossa yksi UArctic-yhteistyön piirre konkretisoituu. ASAD (Arctic Sustainable Arts and Design) on sen yhteydessä toimiva temaattinen verkosto, joka pureutuu juuri taiteiden, designin ja visuaalisen kulttuurin opetukseen ja tutkimukseen.

www.asadnetwork.org

Integrated Media in Change

Riitta Brusila ja Hannu Vanhanen (toim.)
Lapin yliopistokustannus 2014
288 s., ISBN 978-952-310-993-3

Media-käsite on liikkuva ja joustava. Muutunut mediamaisema on nostanut viestinnän tutkimuksessa esiin kysymyksiä, jotka eivät avaudu perinteisin tutkimusmetodein. Uusi media ei ole yksinomaan remedioitumista eli vanhan median jatketta. Facebook ja muut verkkosovellukset ovat kansalaisten suoran informaation ja viihteen uusia interaktiivisia jakeluväyliä.

Mediatutkijat ovat havainneet, että yhteisten tutkimusintressien rinnalla medialla on omat maakohtaiset erityispiirteensä. Vaikka ongelmat ovat globaaleja, niin mediailmiöitä on tutkittava myös kansallisesti ja jopa hyperpaikallisesti, jotta sitä voidaan todella ymmärtää. Kirja keskittyy pääasiassa pohjoismaiseen mediaan.

Integroituvan median tutkimus vaatii useimmiten monitieteellistä tutkimusotetta. Tällöin voivat filosofia ja sosiaalitieteet kohdata viestinnän, designin, graafisen suunnittelun, valokuvan, taiteen ja sosiaalisen mediateknologian. Teos valaisee juuri tätä monitieteellisyyden risteyskohtaa.

Kirjan kirjoittajakarti on kansainvälinen kokooma professoreita, yliopistolehtoreita, tohtoriopiskelijoita ja tutkijoita Suomesta, Ruotsista, Norjasta, Bangladeshista ja Kiinasta.

Voimaa välittävästä tutkimuksesta

Kaarina Määttä & Satu Uusiautti (toim.)
Lapin yliopisto, 2014

Lapin yliopistossa lokakuussa 2014 pidetyn kasvatusalan konferenssin esitelmät on koottu kirjaksi, joka esittelee välittävän tutkimuksen mahdollisuuksia opetuskäytännöissä ja tutkimustyössä.

Kirjan artikkelit käsittelevät tutkimustyön ohjaussuhdetta (Kaarina Määttä), välittävän opettajan piirteitä (Tanja Äärelä), kokonaisvaltaista terveydenluketaitoa (Maija Rask), vertaisryhmän tukea tutkimustyössä (Soile Ratavaara-Peltomaa), tiedejulkaisemista välittämisen näyttämönä (Satu Uusiautti) sekä välittävää saamentutkimusta (Pigga Keski-talo ja Erika Sarivaara) ja erityisryhmien tutkimusta (Susanna Lähteenmäki).

Välittävää tutkimusta voi tarkastella sekä sisällöllisestä että menetelmällisestä lähtökohdasta. Välittävän tutkimuksen sisällöllinen tavoite on edistää hyvinvointia sekä inhimillisesti ja sosiaalisesti hyvää elämää, jossa ihmisten keskinäinen välittäminen luo perustaa yhteisöjen ja yksilöiden menestymiselle. Välittävän tutkimuksen menetelmällisen lähtökohdan perustana on tutkijoita yhdistävä ja vahvuuksiin luottava kannustava ote. Välittävää tutkimusta kuvastaa yhdessä tekemisen ilo ja mahdollisuus.

Eriarvoisuuden rakenteet

Haurastuvat työmarkkinat Suomessa
Kirsti Lempiäinen & Tiina Silvasti (toim.)
Vastapaino, 2014

Eriarvoisuuden rakenteet -kirjan toisen toimittajan yliopistonlehtori Kirsti Lempiäisen mukaan eriarvoisuudesta on tullut Suomessa iso yhteiskuntapolitiittinen kysymys. Sosiaalinen kohoaminen yhteiskunnassamme on vaikeutunut, ja työmarkkinat osoittavat yhä vahvempia haurastumisen merkkejä, mikä ajaa ihmisiä kamppailemaan työpai-koista ja sosiaalisista asemista.

– Työmarkkinoilla pärjääminen nähdään turhan helposti työtä vailla olevien ihmisten ongelmana eikä rakenteellisenä ongelmana, mitä se kuitenkin on, Tiina Silvasti, Tomi Kankainen ja Lempiäinen sanovat.

Kirjan kirjoittajat lähestyvät eriarvoisuutta luokkien ja sosiaalirakenteen, työttömien liikkeen, työtä vailla olevien nuorten, maataloudesta luopuneiden, akateemista työtä tekevien ja työttömien työnhakijoiden näkökulmasta.

Kirjan ovat toimittaneet ja siinä kirjoittavat Kirsti Lempiäinen ja Tiina Silvasti. Lisäksi teoksessa kirjoittavat Raimo Blom, Sakari Hänninen, Tomi Kankainen, Eeva Luhtakallio, Harri Melin ja Martti Siisiäinen. Teos on kirjoitettu Suomen Akatemian rahoittamassa tutkimusprojektissa Työtä vailla olevien mahdollisuuksien uudelleenrakentuminen Suomessa 1990-luvulta alkaen (2011–2015).

Disruptive Tourism and its Untidy Guests

Alternative Ontologies
for Future Hospitality

Soile Veijola, Jennie Germann Molz,
Olli Pyyhtinen, Emily Höckert
& Alexander Grit
Palgrave Macmillan, 2014

Teoksessa visioidaan vaihtoehtoisia sosiaalisia järjestelyitä ja järjestyksiä toivottamalla "epäsiivo vieras" tervetulleeksi matkailun diskursseihin, teorioihin ja filosofioihin. Matkailuteorioiden huomio siirretään pois matkailun hallinnoinnista kohti vaihtoehtoisia – sopeutumattomia – filosofioita ja tietoteorioita matkailun vieraanvaraisuuden ja liikkuvuuden ymmärtämiseksi.

Kirjan tekijät tuulettavat matkailututkimusta käsittelemällä epäjärjestyksen radikaaleja mahdollisuuksia. Matkailua ja sen myötä syntyvää vastaanottaja–vieras-suhdetta tutkitaan tarkoituksellisesti epäsiivojen käsitteiden kautta: leirintä, loinen, hiljaisuus, poisoppiminen ja sattuma.

Sen sijaan, että yritettäisiin hallita tai siistiä matkailijatilanteita ja -kohtaamisia, teoksessa hyväksytään ihmisten välisten suhteiden hallinnan epätäydellisyys ja vaaditaan luovempia, ruumiillisempia ja eettisempiä filosofioita matkailulle, vieraanvaraisuudelle ja liikkuvuudelle.

Arctic Yearbook 2014:

Human Capital in the North

Lassi Heininen (toim.)

www.arcticyearbook.com

Arktinen vuosikirja 2014 julkistettiin loka-kuussa Arctic Circle -konferenssissa Reykjavikissa Islannissa. Vuosikirjan teemana on pohjoisen inhimillinen pääoma. Päätoimittaja on professori Lassi Heininen Lapin yliopistosta.

Kirjassa on 23 tieteellistä artikkelia, jotka käsittelevät inhimillistä pääomaa ja sen rakentamista, alueellista taloutta ja geopolitiikkaa. Lisäksi kirja sisältää 17 politiikka-orientoitunutta lyhyttä kommentaaria ja kahdeksan luonnosvaiheessa olevaa tutkimuspapereita sekä läpileikkauksen vuoden 2014 tapahtumista. Vuosikirjassa on yhteensä 590 sivua.

Vuosikirjaa julkaisee Pohjoisen tutkimusfoorumin ja Arktisen yliopiston yhteinen geopolitiikan ja turvallisuuden tutkimuksen temaattinen verkosto. Vuosikirja on nimensä mukaisesti kerran vuodessa ilmestyvä kansainvälinen ja tieteidenvälinen vertaisarvioitu verkkojulkaisu.

Kirja on tarkoitettu tutkijoille, opiskelijoille, yrittäjille, poliitikoille ja aiheesta kiinnostuneelle suurelle yleisölle.

Russian Strategies in the Arctic

Avoiding a New Cold War

Lassi Heininen, Alexander Sergunin

& Gleb Yarovoy (toim.)

Luettavissa Valdai Clubin verkkosivuilla

www.valdaiclub.com

Raportissa analysoidaan ja arvioidaan globaalia arktista aluetta, joka on poliittisesti vakaa ja aktiivinen kansainvälisessä yhteistyössä mutta joka kärsii myös ympäristöongelmista ja on kasvavan maailmanlaajuisen kiinnostuksen kohteena. Erityisesti raportti tarkastelee Venäjän toimia ja kiinnostuksen kohteita Venäjän arktisella alueella sekä Venäjän arktisen alueen politiikkaa.

Raportissa tähdennetään, että arktisen alueen valtioiden välille tarvitaan nykyistä läpinäkyvämpiä, ennustettavampia ja yhtenäisempiä käytäntöjä sekä uudenlaisia ajattelutapoja.

– Raportti antaa uuden näkökulman nykyiseen kansainvälispoliittiseen tilanteeseen, jossa on meneillään jatkuva kansainvälisen terrorismin vastainen sota ja useita alueellisia sotia ja jossa annetaan väärää ja muunneltua tietoa ja levitetään huhuja, toteaa tutkimusprojektin johtaja Lassi Heininen.

Raportti julkaistiin lokakuussa Sotšissa jatkuvuotisen Valdaiin kansainvälisen keskustelufoorumin yhteydessä.

MAARIT PALLARI

Väitös 19.9.2014

The EcoCuva Model for Sustainable Enterprising

Maarit Pallarin tutkimus tarkastelee haasteita ja mahdollisuuksia, joita pienet ja keskisuuret yritykset kohtaavat kes-tävässä vihreässä markkinoinnissa. Pallarin mukaan nykyiset ympäristöasioiden hallintaan tarkoitetut työkalut ja sertifi-kaatit eli ympäristöjärjestelmät – kuten Euroopan unionin EMAS ja kansainvälinen ISO 14001 – palvelevat heikosti pk-yritysten tuotteiden markkinointia.

Pallari on kehittänyt ekotuotteiden markkinointiin uu-den mallin käyttäen apunaan tuotantotaloudessa kehitet-tyä elinkaarianalyysia. Järjestelmä on nimeltään käyttöar-voanalyysi eli EcoCuvaModel, ja se voi auttaa pk-yrityksiä rakentamaan ekologisille tuotteille systemaattisesti tuote-sisältöjä sekä helpottaa viranomaisyhteistyötä sääntelyn soveltamisessa.

TOINI HARRA

Väitös 3.10.2014

Terapeuttinen yhteistoiminta

Asiakkaan osallistumisen mahdollistaminen toimintaterapiassa

Suomalaisen sosiaali- ja terveydenhuollon tavoitteena on tasa-arvoisuus asiakkaan ja ammattilaisen välillä. Siihen pyritään asiakaslähtöisyydellä. Toteutuakseen se kuitenkin vaatii asiakkaan kuuntelun ja kunnioittamisen lisäksi asi-akkaan toiminnan sekä osallistumisen mahdollistamista.

Toini Harran tutkimuksen mukaan asiakkaan osallistumis-mahdollisuuksia voidaan lisätä terapeuttisella yhteistoimin-nalla. Sen kautta voidaan vaikuttaa positiivisesti myös kun-toutuksen ja pitkäaikaissairauksien hoidon tuloksiin: oman kuntoutuksen ja hoidon suunnitteluun sekä toteutukseen osallistuminen vahvistaa sitoutumista.

Harra tuotti tutkimuksessaan teorian yhteistoiminnasta toimintaterapiassa sekä kolme yhteistoiminnan toteutusta helpottavaa mallia. Mallit auttavat tunnistamaan yhteistoi-mintaan vaikuttavia tekijöitä ja jäsentämään prosesseja niin käytännön työssä kuin tutkimuksessakin.

EIJA HÄYRYNEN

Väitös 24.10.2014

”Kun oppilaan liikuntavamma haastaa”

Monitoimijaisen verkoston käsityksiä oppimisympäris-töön liittyvistä vaatimuksista ja hyvistä käytännöistä

Suomi on sitoutunut monin kansainvälisin sopimuksin mah-dollistamaan kaikkien oppilaiden tasavertaisen osallistumi-sen koulunkäyntiin. Eija Häyrynen tutki oppilaan liikunta-vamman asettamia haasteita fyysiselle, sosiaaliselle ja pe-dagogiselle oppimisympäristölle.

Tutkimuksen mukaan toimijoilta edellytetään tahtoa, tie-toa ja määrätietoista työtä, jotta oppilas voi osallistua kou-lutyöhön toisten oppilaiden tavoin. Osallistavaa toiminta-kulttuuria luovat esteettömyys, joustavuus, asioiden tärke-yjärjestykseen laittaminen ja yksilölliset valinnat. Oppilaan osallisuutta tukee erityisesti yhteistyö oppilaan, hänen huol-tajiensa, opettajien, koulunkäyntiavustajien ja kuntoutuk-sesta vastaavien henkilöiden välillä. Oppilaan tulisi saada myös itse määritellä häntä koskevat avustamisen toimin-tatavat.

PIRITTA PIETILÄ-LITENDAHL

Väitös 15.11.2014

Kasvatus, toimijuus ja voimaantuminen

Kasvatusantropologinen tutkimus andalusialaisten naisten arjesta

Piritta Pietilä-Litendahl tuo tutkimuksessaan näkyväksi kas-vatuksellisia ja koulutuksellisia prosesseja, jotka ovat olleet merkityksellisiä andalusialaisten aikuisikäisten naisten ar-jen, toiminnan ja positiivisen muutoksen näkökulmasta. Tutkimusta voi lukea myös ajankuvana andalusialaisesta kulttuurista.

Merkityksellisiksi osoittautuivat erityisesti sellaiset ins-titutionaalisesta koulutuspolusta poikkeavat kasvatus- ja koulutuskokonaisuudet, jotka huomioivat sekä yhteisölli-set että yksilölliset erityistarpeet. Tällaisia olivat esimerkik-si täydennyskoulutus ja yhteisön sisäinen järjestötoiminta.

– Jos tähdätään todellisiin muutoksiin, tulisi kasvatuk-sellisissa prosesseissa huomioida ensisijaisesti itse toimijat sekä ympäröivän kontekstin kulttuuriset, sosiaaliset ja ra-kenteelliset haasteet, tutkija korostaa.

Lapsi, oikeus ja osallisuus

YK:n lapsen oikeuksien sopimus täytti tänä vuonna 25 vuotta. Sopimusta pidetään keskeisimpänä lapsen oikeuksia turvaavana ihmisoikeussopimuksena. Henna Pajulammin väitöskirja on ensimmäinen suomalainen oikeustieteellinen väitöskirja, jossa sopimuksen velvoitteita tarkastellaan systemaattisesti.

Pajulammin mukaan suomalaisessa yhteiskunnassa ei ole täysin ymmärretty YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen sisältöä ja velvoittavuutta. Tutkimuksessa esitetään, että lapsen oikeus osallistua on suomalaisen lapsioikeuden keskeinen oikeusperiaate ja lapsen edun määritelmän osatekijä. Määrittelytapa poikkeaa perinteisemmästä määritelmästä, jossa aikuiset pyrkivät arvioimaan lapsen parasta ilman lapsen omaa vaikutusta asiaan.

Pajulammin mukaan ei voida pitää riittävänä, että lapsia ainoastaan suojellaan:

– YK:n lapsen oikeuksien sopimuksen tulkinnan mukaan lapsen etu ei voi täysimääräisesti toteutua, jollei lapsi itse ole saanut esittää asiassa näkemyksiään, tulla kuulluksi ja vakavasti otetuksi, hän kertoo.

Pajulammin mukaan lasten mielipiteiden kuunteleminen ja vakavasti ottaminen edellyttää asennemuutosta ja aktiivista toimintatapojen kehittämistä aikuisten taholta. Lasten oikeuksien käytännön toteutuminen edellyttää puolestaan monien eri ammattialojen yhteistoimintaa.

Art and the Unconscious

A Semiotic Case Study of the Painting Process

Asta Sutton tutkii tiedostamatonta mielen osaa luovuuden lähteenä. Hän etsii erilaisia keinoja inspiroitua tiedostamatomasta ja herätellä omaa tiedostamatontaan maalaamisen yhteydessä.

Suttonin mukaan tiedostamattoman voi ymmärtää vain kokemalla sen itse subjektiivisesti. Maalatesa on uskallettava kuunnella tunteita ja oltava valmis kohtaamaan tiedostamattoman varjo- ja valopuolet. Tiedostamatonta on mahdollista myös stimuloida mm. perehtymällä Salvador Dalin ja Jackson Pollockin työskentelytapoihin. Pollockin tekniikassa intohimoinen, intensiivinen, henkisesti kuluttava ja usein nopeatempoinen maalaaminen vie tekemistä eteenpäin. Salvador Dalin paranoia-kriittisessä menetelmässä puolestaan yhdistellään tietoisesti järjettömiä kuvia tai esineitä.

RAHOITUSPÄÄTÖKSIÄ

Lapin yliopisto on saanut yli miljoonan euron rahoituksen kansainväliselle Participatory development with the youth -tutkimushankkeelle, jossa tutkitaan ja kehitetään ratkaisuja etelä-afrikkalaisten ja namibialaisten nuorten työttömyyteen. Hankkeen koordinaattorina ja tieteellisenä johtajana toimii professori Satu Miettinen taiteiden tiedekunnasta.

Lapin yliopisto on saanut 800 000 euron Tekes-rahoituksen Humanizing Service Experience with Design Methods -hankkeelle. Hankkeessa kehitetään uusia menetelmiä, joilla organisaatioiden arvot saadaan kohtaamaan asiakkaiden odotukset palvelutilanteissa. Hankkeen toteuttaa Lapin yliopiston taiteiden tiedekunta yhteistyössä elinkeinoelämän kanssa. Hanketta vetää professori Satu Miettinen.

Emil Aaltosen säätiö on myöntänyt YTT Tapio Nykäsen tutkimusryhmälle 210 000 euron rahoituksen Lestadiolaisuuden yhteiskunnalliset verkostot -hankkeelle. Tutkimushanke toteutetaan yhteiskuntatieteiden tiedekunnassa vuosina 2015–2018. Tutkimusryhmään kuuluvat Nykäsen lisäksi dosentti Aini Linjakumpu, apulaisprofessori Sanna Valkonen, tutkija Sandra Wallenius-Korkalo ja yliopistonlehtori Mika Luoma-aho.

Mitä puhuu mies, mitä nainen?

Sukupuolta ja koulutusta koskevassa oppimis-
päiväkirjassaan muutama opiskelija kirjoittaa
pohdintansa siitä, mitäköhän luennoitsija olisi
puhunut, mikäli hän olisi ollut mies. Ensihäm-
menyksen jälkeen kommentit alkoivat vaikuttaa tutuil-
ta. Vastaava ajatus löytyykin Simone de Beauvoirin
klassikosta *Toinen sukupuoli*. Siinä Beauvoir kirjoit-
taa: ”Minua on joskus ärsyttänyt kuulla abstrakteista
aiheista keskusteltaessa miesten sanovan: ”Ajattelet-
te noin, koska te olette nainen.” (1993, 11.) Beauvoi-
rin mieleen ei tuolloin, 1940-luvun Ranskassa, tullut
väittää, että kommentoijan ajattelu riippuisi hänen
sukupuolestaan. Tuolloin oli lähes itsestään selvää,
että toisia biologia määrittää enemmän, eivätkä he
ole miehiä.

Äkkiseltään katsoen sotienjälkeisen Ranskan ja ny-
ky-Suomen sukupuolijärjestyksellä ei näytä olevan
paljonkaan yhteistä. Opiskelijatkin kovin hanakasti
kiinnittävät sukupuolisen epätasa-arvon historiaan tai
muiden, kaukana elävien, ongelmaksi. Suomessa on-
gelmana nähdään enintään se, että miehet ovat joutu-
neet luovuttamaan osan vallastaan naisille ja raken-
teiden muutos kohtelee perinteisiä miesaloja tylysti.

Onko kuitenkin niin, että ajattelun ja tietämisen
sukupuolittaminen ei ole jäänyt historiaan, vaan se
on löydettävissä 2010-luvun tasa-arvon ihanne- ja
ihmemaasta, Suomesta? Olemmeko tuudittautuneet
ajatukseen, jonka mukaan muutoksen suunta on mää-

ritelty ja se on eteenpäin? Monet esimerkit lähiympä-
ristöstä ja Suomesta viittaavat kuitenkin siihen, että
yhdenvertaisuus, tasa-arvo ja demokratia ovat erittäin
haavoittuvaisia.

En väitä, että opiskelijoiden enemmistö eläisi vuo-
sisadan alun ajattelussa. Päinvastoin, opiskelijoista –
naisista ja miehistä – suuri osa on valveutuneita, ai-
kaansa (kriittisesti) seuraavia nuoria. Hajonta on kui-
tenkin suuri, ja äänekäs vähemmistö valtaa helposti
keskustelutilan. Yliopisto-opettajan on tunnistettava,
että tietokapitalismissa tiedon oikeellisuudesta käytä-
vään kilpailuun osallistuvat myös vaikkapa Homma-
foorumilta googlatut ”totuudet”.

Sukupuolistunut valta on loppumaton analyysin
kohde sen hienovaraisuuden vuoksi sekä siksi, että
sillä on erinomainen taito piiloutua luonnollisen ja
normaalin arkipukuun. Näyttää ”luonnolliselta”, että
johtajistot koostuvat miehistä, epäluonnolliselta taas
se, että musiikin kieltä tulkitsee nainen; mitäköhän
Bruckner olisi kuulostanut, jos Helsingin kaupungin-
orkesteria olisi johtanut mies?

Niin kauan kuin tietäjän tai kapellimestarin su-
kupuoli herättää keskustelua ja kiinnittää ylipäättään
huomiota, ei ole mahdollista väittää sukupuolen me-
nettäneen merkitystään kulttuurisissa, yhteiskunnal-
lisissa, poliittisissa ja tietoa koskevissa valtarakenteissa.

Päivi Naskali
Dekaani, professori

ARTO VITIKKA / ARKTINEN KESKUS

Arktisen alueen yhteiskunnallinen turvallisuus

Lapin yliopiston Arktisen keskuksen Pohjoisen ympäristö- ja vähemmistöoikeuden instituutin (PYVI) hankkeessa ryhdytään tutkimaan arktisen alueen haasteita inhimillisen turvallisuuden näkökulmasta.

Suomen Akatemia on myöntänyt 550 000 euron rahoituksen neljäksi vuodeksi tohtori Kamrul Hossainin johtamalle HuSArctic-hankkeelle.

Tutkimushankkeessa selvitetään, millaisia inhimilliseen turvallisuuteen liittyviä haasteita arktisen alueen asukkaat kohtaavat ja miten yhteiskunnallista turvallisuutta voitaisiin ymmärtää ja kehittää arktisella alueella. Tutkimus pureutuu arktisen alueen paikallis- ja alkuperäiskansayhteisöjen haavoittuvuuteen ja mukautumiskykyyn muutosten edessä.

Hankkeessa muiden muassa etsitään keinoja, joilla voitaisiin parantaa alkuperäiskansojen mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon sekä ratkaista terveyteen ja hyvinvointiin liittyviä sosiokulttuurisia haasteita. Erityishuomiota kiinnitetään Barentsin alueeseen, joka on kohdannut kaivosteollisuuteen, matkailuun sekä öljy- ja kaasuteollisuuteen liittyviä haasteita.

Tutkimushanke työllistää kaksi tohtoriopiskelijaa ja useita tutkijatohtoreita kokoaikaisesti vuosien 2015–2018 aikana. Hankkeella on yhteistyökumppaneita Ruotsista, Norjasta, Venäjältä, Englannista, Kanadasta ja Australiasta.

Kunta- ja soteuudistus tutkimuksen kohteeksi

Arviointitutkimus kohdistuu kuntien rakenteita ja tehtäviä koskevaan uudistuskokonaisuuteen.

Tutkimuksessa tarkastellaan muiden muassa uudistusten tavoitteiden asettamista ja perusteluja, valmistelun organisointia ja resursointia sekä aikaisempia uudistuksia koskevan tutkimustiedon hyödyntämistä. Arvioinnissa valotetaan myös uudistusten yhteydessä tapahtuvaa valtion ja kuntien välistä sekä kuntien keskinäistä vuorovaikutusta.

Tutkimuksen aineisto kerätään valtionhallinnon ja kuntien valmistelijoilta. Arviointiraportti valmistuu vuoden 2015 alussa ja sen tuloksia tullaan hyödyntämään uudistusten jatkosuunnittelussa.

Tutkimus on ensimmäinen osa Kuntaliitos- ja käynnistyvästä ARTTU 2.0 -tutkimusohjelmasta, joka on jatkoa vuosina 2008–2013 Paras-uudistusta tutkineelle ARTTU-ohjelmalle.

Tutkimukseen osallistuvat professori Antti Syväjärvi ja yliopistonlehtori Hanna Vakkala Lapin yliopistosta sekä tutkija Kari Kuoppala, professori Jari Stenvall ja professori Petri Virtanen Tampereen yliopistosta.

Arviointitutkimusta rahoittaa Kuntaliitto ja valtiovarainministeriö.

Tieteen päivät Rovaniemellä

Lapin yliopistolla järjestetään Tieteen päivät 11.–12. syyskuuta 2015. Päivien teemana on Sattuma, jota puidaan luentosarjoissa, paneeleissa, keskusteluissa ja väittelyissä.

Lapin yliopiston Tieteen päivät on suurelle yleisölle suunnattu, eri tieteenaloja luotava tapahtuma, jossa eri alojen asiantuntijat keskustelevat ja väittelevät tieteen ja taiteen kysymyksistä. Kaikkiaan päivillä esiintyy lähes kolmekymmentä tieteen ja taiteen asiantuntijaa.

Tapahtuma on kaikille avoin. Molempien päivien ohjelmat toteutetaan Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa Esko ja Asko -salissa.

Tieteen päivien järjestämistä Lapin yliopistolla tukee taloudellisesti Suomen kulttuuri-rahasto ja Tieteen tiedotus ry.

APURAHAT

Jenny ja Antti Wihurin rahaston apurahat

Jenny ja Antti Wihurin rahasto jakoi lokakuussa palkintoina ja apurahoina yhteensä 11 miljoonaa euroa. Lapin yliopistoon myönnettiin neljä apurahaa, yhteensä 39 000 euroa. Lisäksi Jenny ja Antti Wihurin rahasto jatkaa osaltaan Rovaniemen kaupungin, Lapin yliopiston ja Wihurin rahaston kolmikantayhteistyötä mm. vierailevien taiteilijoiden stipendiohjelmalla.

- **LAPIN YLIOPISTO** Rovaniemen kansainvälisen arktisen konferenssin 2015 valmisteluun, 10 000 euroa

- **KTM LIISA KASKI** Väitöskirjatyöhön Arktinen estetiikka. Pohjoinen tyyli saamelaisten sarvilusikoiden ornamenttikassa, 12 000 euroa

- **Diplom-Kauffrau PETRA KRISTIINA MERENHEIMO** Väitöskirjatyön Sosiaalipalveluyrittäjyys loppuunsaattamiseen, 11 000 euroa

- **FM MAIJA MÄKIKALLI & TYÖRYHMÄ** Tapio Wirkkalan 100-vuotisjuhla-vuoden kunniaksi järjestettävään muotoilun historian ja kulttuurin kansainväliseen Pohjoinen luonto muotoilun ja taiteen virikkeenä -seminaariin Kulttuuritalo Korundissa, 6 000 euroa

Eino Jutikkalan rahasto

Lapin yliopiston hallinto-oikeiden professori **KIRSI KUUSIKOLLE** on myönnetty Eino Jutikkalan rahastosta 2 500 euron apuraha. Kuusikon tutkimuksen aiheena on puolueettomuus, sidonnaisuudet ja esteellisyys julkisessa hallinnossa.

Yhteisötaideteos koostuu kahdestakymmenestä verhosta ja sisältää yhteensä 33 valokuvaa.

Valokuvallista yhteisötaidetta

Lapin Kuntoutus Oy on saanut toimitiloihinsa yhteisötaideteoksen, joka on syntynyt Lapin yliopiston kuvataidekasvatuksen opiskelijoiden Eeva Vanhasen ja Jatta Lintusen sekä veteraanien valokuvallisen yhteisötaideprojektin tuloksena. Teoksessa on käytetty veteraaneille tärkeitä ja historiallisesti merkittäviä valokuvia sekä opiskelijoiden veteraaneista ottamia uusia valokuvia.

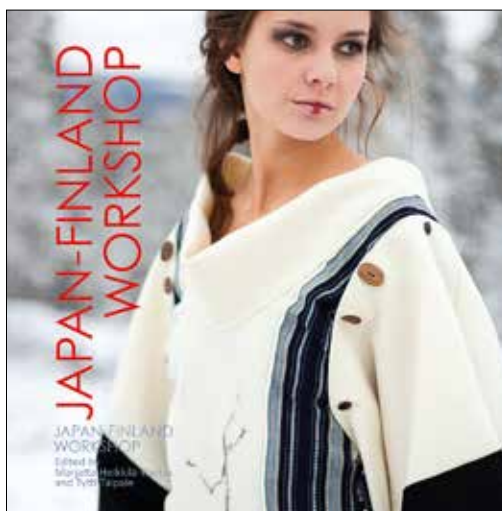
Teokseen rakentuu suurien valokuvien avulla neljä teemaa: lapsuus, nuoruus, aikuisuus ja vanhuus. Yhteisötaideteos koostuu kahdestakymmenestä ohuesta ja kerroksellisesta verhosta, ja sen pinta-ala on 40 m². Teoksessa on yhteensä 33 valokuvaa. Valokuvien kautta kaikki käyttävän käyttäjät voivat lähteä mukaan muistojen matkalle.

Japani–Suomi-yhteistyötä vaatetussuunnittelussa

Jo perinteeksi muodostunut Japani–Suomi-työpaja järjestettiin marraskuussa kuudetta kertaa Lapin yliopiston taiteiden tiedekunnassa vaatetusalan koulutuksen vetämänä. Työpaja jatkui joulukuussa Yamaguchissa Japanissa.

Työpajaan osallistuivat japanilaiset ja suomalaiset vaatetusalan opiskelijat, jotka ideoivat, suunnittelivat ja toteuttivat työpajan kuluessa vaatetustuotteita maidensa perinteiden pohjalta. Työpajaan osallistui myös kansainvälisiä vaihto-opiskelijoita Koreasta, Venäjältä ja Alankomaista.

Vuosittaisten työpajojen teemoja ovat olleet kestävä kehitys, ekologisuus, innovatiivisuus ja traditiot. Tämän vuoden pääteemana oli East Meets Arctic. Suunnittelutyön kohderyhmänä olivat isoäidit ja lastenlapset, joille suunniteltiin kylmän ilmaston ulkovaatteita.

Japan-Finland Workshop -julkaisu esittelee Lapin yliopiston ja Yamaguchi Prefectural Yliopiston yhteistyötä. Julkaisu valottaa yhteistyötä kahden kulttuurin ja kahden kaupungin, Rovaniemen ja Yamaguchin välillä. JFW-julkaisun ovat toimittaneet vaatetuksen professori Marjatta Heikkilä-Rastas ja maisteriopiskelija Tytti Taipale.

Kuvataidekasvatuksen tohtorikoulutusverkosto

Kuvataidekasvatuksen tohtorikoulutusverkoston toiminta on käynnistynyt. Verkostoon kuuluu yhteensä 14 tohtorikoulutettavaa kolmesta eri yliopistosta. Koulutus perustuu Lapin yliopiston, Aalto-yliopiston ja Jyväskylän yliopiston jatkotutkintokoulutettavien ja taidekasvatuksen professorien yhteistyöhön.

Verkosto kokoontui ensimmäisen kerran lokakuussa Lapin yliopistolla Rovaniemellä ja Pyhänturilla. Seuraava symposiumi järjestetään Aalto-yliopistossa keväällä 2015 ja kolmas Jyväskylän yliopistossa 2016. Opiskelijat työskentelevät symposiumien välillä verkostoa varten luodussa sähköisessä opimisympäristössä.

Kielten opiskelua verkossa

Kielenoppimisen materiaalipankki E-LOCAL – Electronically Learning Other Cultures and Languages – on kokoelma kuuden eri kielen alkeistason verkkokursseja. Suomessa E-LOCAL-verkkokursseja tarjoaa Lapin yliopiston kielikeskus yhteistyössä Lapin korkeakoulukonsernin kanssa. Kielivalikoimaan kuuluvat hollanti, italia, puola, portugali, suomi ja unkari. Paikalliseen kulttuuriin liittyvää materiaalia on myös runsaasti.

E-LOCAL on tuotettu EU-rahoitteisessa hankkeessa, ja sen käyttö on maksutonta. Verkkokursseja pääsee käyttämään luomalla itselleen käyttäjätunnuksen ja salasanan verkkoalustalla. E-LOCAL on tarkoitettu itsenäiseen opiskeluun kielistä ja kulttuureista kiinnostuneille henkilöille sekä tukimateriaaliksi kielenopettajille.

www.ulapland.fi/elocal

Riikka Kälkäjä työvaatesuunnittelukilpailun finaaliin

Taiteiden tiedekunnan opiskelija Riikka Kälkäjä on valittu kansainvälisen Lindström Award -työvaatesuunnittelukilpailun finaaliin. Kilpailussa suunnitellaan työvaatemallisto tallinnalaiselle tavarataloketju Kaubamajalle.

Lindström Award -työvaatesuunnittelukilpailuun ilmoittautui lähes 250 opiskelijaa 22 eri maasta. Tuomaristo valitsi kilpailun viisi finalistia Tallinnassa marraskuun alussa. Finalistit ovat Suomesta, Virosta ja Tanskasta.

Seuraavien kuukausien aikana kilpailijat työstävät työvaateideansa toimiviksi prototyypeiksi Lindströmin mallimestari Meeri Taimiston sekä kaava- ja näytevalmistuskumppani Portexin kanssa. Kilpailun voittaja julkistetaan Lindström Award -gaalassa Tallinnassa helmikuussa 2015.

Vuodesta 2002 alkaen järjestetty Lindström Award on joka toinen vuosi järjestettävä työvaatesuunnittelukilpailu eurooppalaisille ja aasialaisille vaatesuunnittelun opiskelijoille. Kilpailun tarkoituksena on lisätä tietoisuutta työvaatteiden laadukkaan suunnittelun tärkeydestä ja myös parantaa tietoutta työvaatesuunnittelusta ammattivaihtoehtona. Tänä vuonna kilpailun keskiössä ovat erityisesti kestävän kehityksen periaatteet, kuten kestävä suunnittelu, tekstiilijätteen hallinta ja tekstiilien kierrätys vaate- ja tekstiiliteollisuudessa.

Intian presidentti vieraili Arktisessa keskuksessa

Intian presidentti Pranab Mukherjee seurueineen vieraili Suomeen tehdyn valtiavierailun yhteydessä Lapin yliopiston Arktisessa keskuksessa Arktikum-talossa lokakuussa 2014.

Presidentti tutustui Arktisen keskuksen ja Lapin maakuntamuseon näyttelyihin, katsoi revontuliesityksen Polarium-salissa ja kuunteli Lapin yliopiston rehtorin Mauri Ylä-Kotolan ja Arktisen keskuksen tiedeviestinnän päällikön Markku Heikkilän puheenvuorot.

Kyseessä oli ensimmäinen kerta, kun Intian presidentti ylitti napapiirin. Presidentti Mukherjee seurueeseen kuului korkean tason yritysvaltuuskunta.

Intian presidentti Pranab Mukherjee ja Lapin yliopiston rehtori Mauri Ylä-Kotola (selin etualalla) tervehtivät, oikealla tiedeviestinnän päällikkö Markku Heikkilä.

Arktisilla Markkinoilla laadukkaita käsitoita ja poroeksotiikkaa

Lapin yliopiston Arktinen keskus järjestää Rovaniemellä Arktikumissa Arktiset Markkinat 12.–14. joulukuuta.

Perjantai 12. joulukuuta on Poro-teemapäivä, joka järjestetään yhteistyössä Paliskuntain yhdistyksen kanssa. Arktikumin etupiha täyttyy poroista, porotuotteista ja -elintarvikkeista sekä työnäytöksistä. Koululaisille esitetään poroihminen elokuva ja Arktikum Cafessa voi nauttia porolounaan.

Perjantaista sunnuntaihin 60 paikallista kädentaitajaa myy käsitoita, taidetta ja luonnon tuotteita Arktikumin Galleria Valossa.

– Haluamme tarjota laadukkaita paikallisia tuotteita, ja olemme painottaneet myyjien valinnassa myös tuotetta näkökulmaa. Tänä vuonna myynnissä on muun muassa kauniita hopealusikoista valmistettuja koruja, moderneja paperisia joulukoristeita, grafiikkaa ja poronahasta valmistettuja asusteita, kertoo Arktisen keskuksen tapahtumakoordinaattori Raija Kivilahti.

Arktikumilta johtaa lisäksi käsityöpolku Rovaniemen käsityömyymälöihin, joilla on kävijöille omia erikoistarjouksia.

Johanna Hurtigille tiedonjulkistamisen valtionpalkinto

Lapin yliopiston sosiaalityön yliopistonlehtori Johanna Hurtigille on myönnetty tiedonjulkistamisen valtionpalkinto teoksesta *Taivaan taimet*.

Johanna Hurtig käsittelee teoksessaan *Taivaan taimet. Uskonnollinen yhteisöllisyys ja väkivalta* vaikuttavasti lasten asemaa ja heihin kohdistuvaa väkivaltaa uskonnollisessa yhteisössä. Teos perustuu tutkimukseen, jonka kohteena oli vanhoillislestadiolainen liike.

Tutkimuksen aineistona oli liki 180 väkivaltakertomusta, joista valtaosassa oli kyse seksuaalisesta hyväksikäytöstä. Tekijä löytyi yleensä perheenjäsenen tai muiden lähiomaisten joukosta tai muutoin uhrin arkiympäristöstä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö myöntää tiedonjulkistamisen valtionpalkinnot Tiedonjulkistamisen neuvottelukunnan esityksestä merkittävästä tiedonjulkistamistyöstä, joka on lisännyt kansalaisten tietämystä ja antanut virikkeitä yhteiskunnalliselle keskustelulle.

Silja Nikulalle Kulttuurintutkimus-lehden tunnustuspalkinto

Sosiologian dosentti Esa Konttinen on valinnut Kulttuurintutkimus-lehden vuoden 2013 vuosikerrasta vuoden teksteiksi Silja Nikulan artikkelin *Matkan kokemus veistyy esiin* ja Antti Salmisen artikkelin *Luonnos jälkimodernin kokeellisuuden perustaksi*.

Esa Konttisen perusteluiden mukaan graafisen suunnittelun yliopistonlehtori Silja Nikulan kirjoitus (Kulttuurintutkimus 4/2013) onnistuu oivallisesti asettamaan ”paikan hengen” käsitteelliseen yhteyteen.

Asko Suikkanen vuoden Työelämän tutkijaksi

Lapin yliopiston sosiologian professori emeritus Asko Suikkanen on saanut Työelämän tutkija 2014 -tunnustuspalkinnon.

Suikkanen on tutkinut työsuojelua, kuntoutusta, työelämän riskejä, työuria, siirtymien työmarkkinoita, liikkuvaa työvoimaa, eri ikäluokkien työmarkkinaosallistumista sekä työn ja sosiaalisen hyvinvoinnin suhdetta.

Suikkanen on toiminut Lapin yliopistossa sekä sosiaalipolitiikan että sosiologian professorina. Hän on ohjannut uusia työelämän tutkijoita sekä Lapin yliopistossa että valtakunnallisesti muun muassa Työverkko-tutkijakoulun kautta.

Palkinnon saajan valitsi ehdotusten perusteella sosiaalipolitiikan professori Jouko Nätti Tampereen yliopistosta.

Palkituista kuvaan ehtivät Aliisa Lepistö ja Jukka Karhu.

Opiskelijoille tunnustusta

Lapin yliopiston sosiaalityön oppiainepooli (sosiaalityön, julkisoi-keuden ja kuntoutustieteen oppiaineet) on palkinnut opiskelijoita onnistuneista tutkielmista. Pooli jakaa lukuvuosittain palkinnon parhaalle kandidaatin- ja pro gradu -tutkielmille.

Lukuvuoden parhaasta sosiaalityön pro gradu -tutkielmasta palkittiin Ossi-Matti Laaksamo, kuntoutustieteen pro gradu -palkinto myönnettiin Jukka Karhulle ja parhaasta sosiaalityön kandidaatin-tutkielmasta palkittiin Aliisa Lepistö.

Palkinto voidaan myöntää opiskelijalle, joka on toteuttanut tutkielmansa erityisen onnistuneesti ja jonka tutkielma on innovatiivinen ja avaa uudenlaisia näkökulmia.

ANNA-LEENA MUOTKA

MAURI YLÄ-KOTOLA
KANSAINVÄLISEN
POROTALOUSKESKUKSEN
HALLITUKSEEN

Norjan uudistus- ja hallintoministeriö on nimittänyt Maailman porokansojen liiton kanssa käytyjen neuvottelujen jälkeen Norjan Kautokeinossa toimivan Kansainvälisen porotalouskeskuksen hallituksen jäsenet. Hallitus nimettiin ajalle 10.10.2014–9.10.2018.

Kansainvälisen porotalouskeskuksen hallituksen puheenjohtajana toimii Inger Anita Smuk. Muut hallituksen jäsenet ovat Roza Laptander, Per-Jonas Partapuoli, Mikhail Pogodaev, Mai-Britt Utsi ja Mauri Ylä-Kotola.

Kansainvälisen porotalouskeskus jakaa, välittää ja kehittää poronhoitoon liittyvää tietoa, joka koskee poronhoitajia, viranomaisia, tutkijoita ja tiedeyhteisöjä. Keskus lisää ymmärrystä poroelinkeinosta, sen harjoittajista, perinteistä ja tulevaisuudennäköistä.

ANNA-LEENA MUOTKA

PÄIVI RASI
MEDEA AWARDS-
KILPAILUN
TUOMARISTOSSA

Vuosittaisessa MEDEA Awards -kilpailussa palkitaan innovatiivisia ja pedagogisesti korkealaatuisia, oppimisen edistämiseen tarkoitettuja multimediataa materiaaleja sekä niiden käyttötapoja.

Yliopistonlehtori, dosentti Päivi Rasi toimi kilpailun tuomaristossa Lapin yliopiston kasvatustieteiden tiedekunnan mediapedagogiikkakeskuksen edustajana.

FOTO AIRAKSINEN OY

SUVI RONKAINEN
VAASAN YLIOPISTON
REHTORIKSI

Vaasan yliopiston hallitus on valinnut yliopiston uudeksi rehtoriksi Suvi Ronkaisen. Viiden vuoden määräaikainen toimikausi alkaa vuoden 2015 alussa.

Lapin yliopiston tutkimusmenetelmien professori, YTT Suvi Ronkainen on työskennellyt Lapin yliopistossa tutkimuksesta vastaavana vararehtorina ja tutkijakoulun johtajana.

Vaasan yliopiston hallituksen puheenjohtaja Johnny Åkerholm kertoo valintatyöryhmän hakeneen ennen kaikkea osaavaa johtajaa ja visionääriä, jolla on näyttöä akateemisen tutkimusyhteisön johtamisesta.

– Suvi Ronkainen ei taustaltaan edusta suoraan Vaasan yliopiston nykyisiä tiedekuntia, mutta tämä pikemminkin vahvistaa hänen mahdollisuuksiaan tarkastella muuttuvan yliopistokentän tarpeita laaja-alaisesti, Johnny Åkerholm sanoo.

ANNA-LEENA MUOTKA

PAULA PERTTUNEN
KORKEAKOULU-
OPINTOJEN
OHJAAJAKSI

Paula Perttunen aloitti marraskuun alussa Lapin ammattikorkeakoulun ja Lapin yliopiston opintojen ohjaajana.

Korkeakoulujen yhteinen opintojen ohjaaja tukee opiskelijaa, kun opinnot eivät suju ja arki ahdistaa. Hän auttaa opiskelijaa opintojen etenemiseen liittyvissä asioissa sekä opiskelukykyyn ja opiskeluhyvinvointiin liittyvissä kysymyksissä.

– Työnkuvaan kuuluu yhteistyö opiskelijoiden kanssa opiskeluprosessin eri vaiheissa sekä yhteistyö terveydenhuollon ja hyvinvointipalveluiden henkilöstön kanssa, Perttunen kertoo.

Koulutus- ja työtaustaltaan Perttunen on sosiaalityöntekijä, ja hän on valmistunut yhteiskuntatieteiden maisteriksi Lapin yliopistosta sosiaalityön koulutusohjelmasta. Aiemmin hän on työskennellyt muun muassa mielenterveys- ja päihdepalveluissa.

TULOSSA

Ikääntyvien yliopiston luentoja

17.12.2014

Sosiaali- ja terveyspalvelurakenteen muutos ja sen merkitys

21.1.2015

Pölyt pois klassikoista!
Esimerkkinä Annikki Kariniemi

19.2.2015

Puhuttu ja eletty uskonnollisuus
– väkivaltakokemusten kohtaaminen yhteisössä

lisätietoja:
www.ulapland.fi/ikaantyvienluennot

Mediapedagogiikkakeskus on yksi MEDEA Awards -kilpailun yhteistyökumppaneista.

Tänä vuonna kilpailuun lähetettiin 237 ehdotusta 29 maasta. Kilpailun voittajat julistettiin marraskuussa Brysselissä järjestetävässä Media & Learning -konferenssissa. Kilpailu toteutettiin Euroopan komission elinikäisen oppimisen ohjelman tuella.

*Yliopiston muistia pitäisi vaalia,
siltä pitäisi kysyä ja kyseenalaistaa.
Sitä pitäisi tallentaa ja sitä pitäisi
luovuttaa eteenpäin.*

AINA-LEENA MUOTKA

Yliopiston muisti

Menneeseen ei pidä takertua, varsinkaan silloin kun haluaa muutosta. Jos haluaa tehdä vallankumouksen, silloin pitää unohtaa entinen.

Tämän ovat nykyiset yliopiston vallankumoukselliset eli yliopistoja rahoittavan ministeriön virkamiehet hyvin sisäistäneet. Yliopistot ja niiden rehtorit ja hallitukset eivät ole jääneet yhtään huonommiksi. Hyviä ja mielekkäällä tavalla toimivia yksiköitä, rakenteita ja toimintatapoja rikotaan ja uusia tuotetaan hengästyttävällä vauhdilla.

Luontaisesti hitaat tutkijat ja opettajat ovat uudistusten edessä usein hämmentyneitä. Tuntuu, että toimitaan historiattomasti, ilman käsitystä siitä, mitä aikaisemmin on tehty, minne oltiinkaan menossa ja mikä on yliopiston ydintehtävä.

Uudistaminen katsoo optimistisesti tulevaisuuteen. Pitäisikö sen kuitenkin katsoa myös taaksepäin: millaisia virheitä on tehty ja millaisia onnistuneita käytäntöjä on luotu? Toki uudistajat näitä virheitä katsovatkin ja perustelevat niillä muutosten välttämättömyyden. Kyynisimmät yliopistolaiset saattavat kuitenkin epäillä muistin valikoivuutta ja tarkoitushakuisuutta sekä muutoksien taustalla olevien perustelujen paikkansapitävyyttä.

Yliopistossa on varmasti paljon jämhätneisyyttä, kankeutta ja vääriä toimintatapoja, joita onkin syytä tomuttaa. Mutta ympyrän neliöimistä ei tarvitse yrittää loputtomiin, eikä keksiä asioita uudelleen. Yliopistollisiin käytänteisiin ja rakenteisiin liittyvän ”palvelumuotoilun” pitäisikin ottaa tarkemmin huomioon eletty yliopistollinen elämä – sen, joka muodostaa yliopiston muistin.

Turun yliopistossa kutsutaan yliopiston muistiksi keskusarkistoa, jonne laitetaan säilyttämistä vaativat asiakirjat. Papereiden tallelokero sijasta yliopiston muisti pitäisi kuitenkin nähdä asiana, joka sijaitsee nimienomaan ihmisissä, yliopistolaisissa. He kantavat ja uusintavat yliopistoa teoissaan, puheissaan ja mielessään.

Näistä teoista muodostuu käytäntöjä ja rakenteita. Yliopiston uudistaminen on ultrapitkä maraton, jossa menneisyys ja sen tehneet ihmiset ovat myös tulevaisuuden rakentajia yhdessä uusien yliopistolaisten kanssa.

Liian usein uudistaminen kuitenkin näyttäytyy katkoksina, unohtamisena ja entisen särkemisenä, missä ylenkatsotaan ihmisten välillä hyvin syvällistäkin sitoutumista tieteeseen, opettamiseen ja yliopistoon. Yliopiston muistia pitäisikin vaalia, siltä pitäisi kysyä ja kyseenalaistaa. Sitä pitäisi tallentaa ja sitä pitäisi luovuttaa eteenpäin.

Muistiyhteisö perustuu yhteisen tradition jakamiseen ja yhteisön jäsenten sitoutumiseen toisiinsa. Yliopiston vallankumoukset eivät synny virkamiesten kirjoituspöytäharjoituksina, joissa yliopistolaisia kohdellaan numeroina, tuloksina tai kuluerinä. Kestävät vallankumoukset syntyvät silloin, kun katkoksista päästään jatkuvuuteen ja rikkomisesta korjaamiseen.

Hyvää Joulua ja Onnellista Uutta Vuotta
Buriid Juovllaid ja Lihkolaš Ođđa Jagi
God Jul och Gott Nytt År

UNIVERSITY OF LAPLAND
LAPIN YLIOPISTO

PL 122 • 96101 ROVANIEMI

Sopimus 881414

Kide

Lapin yliopiston tiede- ja taidelehti • Ilmestyy 4 kertaa vuodessa • www.ulapland.fi/kide

